

Latvijas Universitāte
Ekonomikas un vadības fakultāte
Tautsaimniecības katedra

**LATVIJAS REPUBLIKAS NODOKĻU
SISTĒMA UN TĀS
SALĪDZINĀJUMS AR EIROPAS SAVIENĪBU**

The tax system of the Republic of Latvia and compared to the
European Union

BAKALAURA DARBS

Ekonomikas bakalaura studiju programma

Autors: Signe Āboliņa

Studenta apliecības Nr.: sa15002

Darba vadītājs: asoc. prof. Sandra Jēkabsone

Rīga 2015

Saturs

Ievads	2
1. Nodokļu teorija	4
1.1. Nodokļu attīstības vēsture.....	4
1.2. Nodokļu būtība, funkcijas, elementi un klasifikācija.....	5
1.2.1. Nodokļu funkcijas.....	6
1.2.2. Nodokļu elementi.....	6
1.2.3. Nodokļu klasifikācija.....	9
1.3. Tiešie un netiešie nodokļi.....	9
1.3.1. Tiešie mantiskie nodokļi	10
1.3.2. Tiešie personiskie nodokļi	10
1.3.3. Netiešie nodokļi	11
1.4. Efektīvas nodokļu sistēmas izveides pamatprincipi	12
2. Nodokļu sistēma	14
2.1. Latvijas nodokļu sistēma.....	14
2.1. Nodokļi Latvijā	17
2.2. Nodokļu ieņēmumu dinamika	38
3. Dažu Latvijas nodokļu salīdzinājums ar Eiropas Savienību.....	42
3.1. Nodokļu ieņēmumu sadalījums % no IKP pa valstīm.....	42
3.2. Pievienotās vērtības nodoklis	44
3.3. Akcīzes nodoklis	45
3.3.1. Akcīzes nodoklis naftas produktiem.....	46
3.3.2. Akcīzes nodoklis alkoholiskajiem dzērieniem un alum	48
3.3.3. Akcīzes nodoklis tabakas izstrādājumiem.....	49
3.4. Ienākuma nodokļi	51
3.4.1. Uzņēmuma ienākuma nodoklis.....	51
3.4.2. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	52
Secinājumi	57
Pielikumi	60
1. pielikums. Nodokļa likme alum ES dalībvalstīs	60
2. pielikums. Nodokļu likme vīniem ES dalībvalstīs	61
3. pielikums. Nodokļu likme vīniem ES dalībvalstīs	62
4. pielikums. Nodokļu likme vīniem ES dalībvalstīs	63
Izmantotā literatūra	64

Ievads

Patlaban Latvijas nodokļu sistēmu veido 14 nodokļi. Taču agrākajos laikos to bija stipri mazāk. Nodokļu izcelšanās vēsture ir tik pat sena, cik veca ir civilizācija. Arī līdz tādai nodokļu sistēmai kāda tā ir šobrīd bija jāveic garš ceļš, jāpārvar dažādas grūtības. Latvijā nodokļi pilda svarīgu lomu. Tie ir līdzekļi, kas palīdz uzturēt mūsu valsti.

Šobrīd spēkā esošā nodokļu sistēma pamatā balstās uz 1995. gada veiktās nodokļu reformas rezultātā pieņemtajiem nodokļu likumiem, kas turpmākajā laika periodā ir arī būtiski grozīti vai pieņemti no jauna.

1995. gada nodokļu reforma tika realizēta, lai sasniegtu divus galvenos mērķus:

- nodrošinātu stabilus budžeta ieņēmumus, lai finansētu prioritārus sociālos un ekonomiskos pasākumus un ierobežotu fiskālo deficītu;

- veicinātu valsts ekonomisko izaugsmi, sekmējot godīgu konkurenci un atsakoties gan no nepamatotām privilēģijām jeb atvieglojumiem, gan no nepamatoti augstām nodokļu likmēm atsevišķiem ekonomikas sektoriem.

Lai veicinātu ekonomisko attīstību, nodokļu reformas rezultātā lielāks uzsvars tika likts uz patēriņa, nevis ienākumu aplikšanu ar nodokļiem, tādējādi stimulējot uzkrājumu un investīciju pieaugumu valstī.

Nodokļu sistēmas turpmākās attīstības un pilnveidošanas gaitā šīs tendences ir saglabātas un sekojošajos gados veiktie grozījumi nodokļu likumos ir tikuši vērsti uz nodokļu bāzes paplašināšanu, atsakoties no dažādu atbrīvojumu piemērošanas, nodokļu sloga pazemināšanu, samazinot atsevišķu nodokļu likmes, kā arī nodokļu administrēšanas uzlabošanu. Kā neatņemamu sastāvdaļu nodokļu sistēmas pilnveides procesā jāmin arī nodokļu likumu saskaņošana ar Eiropas Savienības prasībām, kas ir bijis pamats jaunās akcīzes nodokļu sistēmas ieviešanai, sākot ar 1998.gadu.

Par šo tēmu autors izvēlējās rakstīt bakalaura darbu tādēļ, ka dien dienā mēs visi tieši vai netieši saskaramies ar nodokļiem. Tas notiek pat mums iepērkoties veikalā. Tādēļ autors vēlējas tos papētīt sīkāk.

Šī darba mērķis ir apskatīt nodokļu attīstības vēsturi, nodokļu sistēmu un klasifikāciju Latvijā. Apskatīt nodokļus Eiropas Savienības dalībvalstīs un salīdzināt tos ar Latvijas nodokļiem. Tā rezultātā atklāt Latvijas nodokļu sistēmā pozitīvos momentus un trūkumus, kā arī izstrādāt priekšlikumus par to ko Latvija var pārņemt no citām Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Vadoties no izvirzītā mērķa, tiek noteikti šādi uzdevumi tā sasniegšanai:

- pamatojoties uz literatūru, apskatīt nodokļus un to sistēmu no teorētiskā aspekta,
- salīdzināt Latvijas nodokļus ar Eiropas Savienības dalībvalstu nodokļiem,
- atklāt pozitīvo un negatīvo Latvijas nodokļu sistēmā,
- izstrādāt priekšlikumus Latvijas saeimai un Ministru kabinetam par nodokļu sistēmas uzlabojumiem un Eiropas Savienības dalībvalstu labas pieredzes pārņemšanu un ieviešanu Latvijas nodokļu sistēmā.

Bakalaura darbā tika pielietotas šādas pētīšanas metodes: ekonomiskā analīze, statistiskās analīzes metode – salīdzināšana.

Darbs balstās uz iegūto informāciju un datiem no 2004.gada līdz 2015.gadam.

Šī darba pirmā nodaļa balstās uz teorētisko aspektu. Nodaļā aplūkota nodokļu attīstības vēsture, kā tie gadu gaitā ir izveidojušies.

Otrajā nodaļā ir attēlota Latvijas nodokļu sistēma, nodokļu veidi to funkcijas.

Trešajā nodaļā tiek aplūkoti Latvijas nodokļi salīdzinājumā ar Eiropas Savienības valstīm.

Šī bakalaura darba pamats tiks balstīts uz šādiem literatūras avotiem – Likums “Par nodokļiem un nodevām”, Latvijas zinātnieku publikācijas par nodokļu sistēmu Latvijā un Eiropas Savienībā, laikraksti un žurnāli, interneta mājas lapas kā arī Valsts ieņēmumu dienesta sniegtā informācija.

1. Nodokļu teorija

1.1. Nodokļu attīstības vēsture

Nodokļu izcelšanās vēsture ir tik pat sena, cik veca ir civilizācija. Ir zināms, ka verdzības un feodālajā iekārtā jau pastāvēja naturālā novēdu maksāšana un klaušas, kas arī bija obligāti jāpilda. Vēlākajā sabiedrības attīstības posmā, kad izveidojās preču un naudas attiecības, nodokļi ieguva galvenokārt naudas formu, bet dažkārt pastāvēja arī nodokļu maksājumi natūrā un klausu veidā.[12]

Dažas nodokļu konstrukcijas palikušas nemainīgas pat līdz mūsdienām. Taču citas būtiski izmainītas vai likvidētas, ņemot vērā sociālo, ekonomisko un politisko procesu ietekmi.[7]

Nodokļu sistēmas izveidošana Latvijā bija saistīta ar daudzām grūtībām, kas radās brīvvalsts pirmajos pastāvēšanas gados.

Pirmkārt, neskaidrību un neuzticības periods, kāds bija raksturīgs, nodibinoties suverēnais valstij. Nodokļu politika atradās izstrādāšanas stadijā, un ieņēmumi no esošajiem nodokļiem nenodrošināja valsts budžeta sabalansētību. Izveidojušos budžeta deficītu sedza papīrnaudas papildus emisija, tā sekmējot inflācijas strauju pieaugumu.

Latvijas valsts nodibinājās tūlīt pēc 1.pasaules kara, apstākļos, kad saimnieciskais stāvoklis bija smags – ražošana sagrāta, zeme izpostīta, naudas līdzekļu jaunajai valdībai nebija. Tādēļ viens no galvenajiem uzdevumiem bija iegūt valstij nepieciešamos līdzekļus. Tas bija daļēji iespējams ieviešot nodokļus, kas izraisīja zināmu pretestību no ierēdņu puses, kas nevēlējās, lai mainītos ierastā kārtība, taču tas bija nepieciešams, lai notiku saimniecības attīstība un atjaunošana.

Viens no pasākumiem nodokļu ieviešanas jomā bija kara peļņas nodokļa ieviešana. Tas bija paredzēts spekulācijas apkarošanai, un visstingrāk tika aplikti uzņēmumi, kuri guvuši peļņu kara laikā. Šis nodoklis nedeļa gaidītos ieņēmumus Valsts kasei, jo valsts bija izpostīta kara rezultātā un uzņēmēji lielu peļņu neļuva.[12]

Nepieciešamos līdzekļus pirmajos Latvijas pastāvēšanas gados spēja sagādāt tikai papīra naudas emitēšana. Nestabilā naudas politika attiecībā uz Latvijas rubli un nepārtrauktā naudas emitēšana izsauca strauju inflācijas pieaugumu, cenu celšanos un Latvijas rubļa pirktspējas samazināšanos.[12]

Šāda saimnieciski sarežģītā situācijā nodokļiem nebija noteicošas nozīme budžeta ieņēmumu nodrošināšanā. Valsts pastāvēšanas pirmajos gados nodokļi sastādīja nelielu daļu no visiem valsts ieņēmumiem un tas neapmierināja valsts intereses, tādēļ turpmākajos gados tiem tika pievērsta lielāka uzmanība.

Otrkārt, brīvvalsts pastāvēšanas pirmajos gados izstrādāja jaunus nodokļus, bet vienlaikus nodokļu noteikšanā izmantoja Krievijā pastāvošos nodokļus un rīkojumus.

Treškārt, bija novērojams izstrādāto un aizgūto nodokļu piemērošanas nepastāvīgums, nosakot jaunas nodokļu likmes, mainot ar nodokļiem apliekamos objektus, kā arī valsts institūciju ietekme nodokļu politikas nostiprināšanā.[7]

Veiksmīgas saimnieciskās darbības laikā tika izveidota Latvijas Banka kā autonomas valsts uzņēmums, piešķirot vienīgi tai tiesības emitēt banknotes. Nacionālās naudas vienības un noteikta nodokļu politika veicināja Latvijas tautsaimniecības tālāku attīstību un radīja izeju no saimnieciskās krīzes. Saimnieciskās dzīves uzplaukuma gados izveidojās valsts nodokļu sistēma.[10.56]

Latvijas nodokļu politika pēdējos 100 gados ir daudzkārt mainījusies. Secināt, kurā laikā tā ir bijusi vislabākā vai vissliktākā, ir pagrūti, jo katra ir sava laika politikas spogulis. Tā ir pamazām attīstījusies līdz sasniegusi tādu stāvokli kāda tā ir šobrīd.

1.2. Nodokļu būtība, funkcijas, elementi

Nodoklis ir ienākumu vai uzkrājumu pārvaldes veids, to daļēja atsavināšana par labu valstij. Nodokļu politika ir spēcīgākā ekonomiskā svira, ko valdība var izmantot savu mērķu sasniegšanai. Nodokļus maksā no:[2,149]

- Ienākumiem,
- Konkrētiem darbības veidiem,
- Īpašuma,
- Saņemtiem labumiem.

1.2.1. Nodokļu funkcijas

Nodokļi pilda noteiktas funkcijas. Jau kopš senatnes nodokļi vispirms tika izmantoti, lai uzturētu valsts aparātu, armiju un citas valstij svarīgas institūcijas.[13]

Tādejādi iedzīvotāji tika iesaistīti valsts vajadzību finansēšanā.

1. Nodokļu svarīgākā funkcija ir Valsts budžeta ieņēmumu nodrošināšana.
2. Ar nodokļu starpniecību valsts var stimulēt ražotājus modernizēt rūpnīcas, ieviest jaunāko tehnoloģiju un celt darba ražīgumu.
3. Dažkārt nodokļi tiek izmantoti, lai aizsargātu noteiktas ražošanas nozares no importa preču ieplūšanas valstī. Piemēram, importa precēm, kuras var ražot pašzemju uzņēmumi, tiek uzlikts samērā augsts muitas nodoklis.
4. Nodokļi tiek izmantoti, lai aizkavētu tādas iedzīvotāju rīcības, kuras valdība uzskata par kaitīgām. Piemēram, uzliekot augstu akcīzes nodokli cigaretēm un alkoholam, tiek sadārdzinātas šīs preces un tā var atturēt iedzīvotājus no smēķēšanas un alkohola lietošanas.
5. Valdība nodokļus izmanto, lai regulētu ekonomiskās aktivitātes un pārdalītu ienākumus.[2,244]

Galvenokārt nodokļi pilda divas funkcijas:

- fiskālā funkcija,
- ekonomiskā (regulējošā) funkcija.

Fiskālā funkcija – nodrošina valsts kasi ar līdzekļiem valsts izdevumu segšanai.

Ekonomiskā funkcija – sabalansē nodokļu maksātāju un valsts intereses, aktivizē vai bremzē nodokļu maksātāju darbību.[4]

Taču pastāv arī tāda funkcija kā sociāla par kuru valdība šķiet ir piemirsusi, jo ar nodokļu palīdzību tiek veikta ienākumu pārdale starp dažādām sociālām grupām.

1.2.2. Nodokļu elementi

Pastāv divas elementu grupas:[9]

- 1) pamatelementi. Tiem obligāti jābūt nodoklī (nodokļa likumā), jo pretējā gadījumā nodoklis nedarbosies,
- 2) papildelementi. Tie var atsevišķos nodokļos gan būt, gan nebūt.

1. Nodokļu maksātājs jeb nodokļu subjekts (pamatelements). Persona, kurai saskaņā ar likumu ir jāveic nodokļu nomaksa. Tā ir juridiski (tiesiski) atbildīga par šo saistību izpildi. Nodokļu maksātāji dalās:

- fiziskas personas,
- juridiskas personas,
- rezidenti - iekšzemes maksātāji,
- nerezidenti – ārzemju maksātāji.

2. Nodokļu nesējs (destinators) – persona, kura veic faktisko nodokļu nomaksu budžetā. Destinators var būt izvēlēta persona. Tas ir papildelements.

3. Nodokļu objekts (bāze). Pamatelements. Tas atspoguļo, par ko nodoklis tiek maksāts. Ir trīs objektu veidi:

- ieņēmumi (naudas izteiksmē),
- īpašums vai manta (naturālā veidā),
- patēriņš (preču un cenu izteiksmē).

4. Nodokļa avots (papildelements). Līdzekļi, no kuriem maksā nodokli. Avots var būt reglamentēts, tas ir, viņš būs uzrādīts likumā, vai arī nereglamentēts. Avots var sakrist ar objektu, piemēram, algas ienākumi.

5. Aplikšanas vienība (pamatelements). Objekta mērvienība. Var būt naudas vai naturālā izteiksmē. Naudas izteiksmē būs nacionālajā naudā vai var būt arī valūtā. Naturālās mērvienības – tn, kg, m², ha, utt.

6. Nodokļa likme (pamatelements). Izsaka nodokļa apmēru no vienas aplikšanas vienības. Ir divu veidu likmes:

- absolūtā (naudas izteiksmē),
- procentuālā.

Procentuālās likmes iedala:[10]

- proporcionālās,
- progresīvās,
- regresīvās.

Latvijā dominē proporcionāli – regresīvā likme. Varētu pat teikt, ka vairāk regresīvā. Par to liecina kaut vai tas, ka visiem iedzīvotājiem ir vienāda iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme, kuras rezultātā lielu ienākumu guvējiem nodokļu procents no ienākumiem ir mazāks.

Taksācijas periods (papildelements). Laika posms, par kuru tiek aprēķināts nodoklis.[9]

7. Termiņš (pamatelements). Ir trīs jēdzieni:

- galējais termiņš (līdz kuram ir jānomaksā),
- noteiktais termiņš (konkrētā datumā jānomaksā),
- beztermiņa (dāvinājuma nodoklis – maksā kad grib, bet kad samaksā, tikai tad saņem).

8. Nodokļa atvieglojums (papildelements). Var būt daļējais vai pilnīgs atvieglojums.

Atvieglojumu nosaka:[9]

- par maksātāja sociālo vai finansiālo stāvokli,
- par apliekamo objektu,
- par nodokļa nomaksas ievērošanu.

Kā liecina citu valstu pieredze, nodokļu atvieglojumi atsevišķiem uzņēmējdarbības veidiem vai nozarēm nav labākais veids kā veicināt uzņēmējdarbības attīstību, jo:[8]

- nodokļu atvieglojumi pēc būtības ir neefektīvi un nav taisnīgi attiecībā pret visiem nodokļu maksātājiem. Tie sarežģī nodokļu administrēšanu un noved pie konkurences “izkropļošanas”,
- nodokļu atvieglojumi samazina budžeta ieņēmumu bāzi. Lai gūtu plānoto nodokļu ieņēmumu apjomu, jāpalielina nodoklis no citiem uzņēmējdarbības veidiem,
- ir grūti noteikt robežu starp tiem uzņēmējdarbības veidiem, ka var piemērot nodokļu atlaides un tiem, kam nodokļu atlaides nebūtu piemērojamas,
- nodokļu atlaides var izrādīties neefektīvas piesaistot ārvalstu investorus, jo tajā valstī, no kurienes tiek investēts, ieņēmumi, ko saņem no citām valstīm, bieži vien tiek aplikti ar nodokli. Nodokļu atlaides, kas tiek piešķirtas ārvalstu investoriem, var samazināt nodokļu ieņēmumus valsti, kas saņem investīcijas, bet ārvalstu investors vienalga

samaksā nodokli savā valstī. Pēc būtības tā ir līdzekļu pārplūde no savas valsts uz ārvalstīm. Šā iemesla dēļ Latvijā 1995. gada aprīlī tika atcelts likums “Par ārvalstu ieguldījumiem Latvijas Republikā”,

9. sodi un sankcijas (pamatelements). Ir vairāki soda un sankcijas veidi:

- kavējuma nauda (sods par nomaksas termiņa neievērošanu),
- sods par izvairīšanos no nodokļa nomaksas,
- soda nauda par administratīvajiem pārkāpumiem, u.c.

10. maksāšanas kārtība (papildelements).[9]

Tātad, lai veiksmīgi nodoklis varētu pastāvēt tam ir jāastāv no visiem šiem elementiem, ja iztrūkst kāds no tiem, piemēram, nodokļu maksātājs, tad nodoklis reāli nevar funkcionēt.

1.2.3. Nodokļu klasifikācija (veidi)

Nodokļus klasificē:[6]

1. Pēc darbības laika:

6) pastāvīgie:

- beztermiņa – bez laika ierobežojuma,
- terminētie – līdz noteiktam laikam.

6) vienreizējie:

- kārtējie – maksā tikai vienu reizi,
- ārkārtējie – ievieš kritiskās situācijās.

2. Pēc nozīmības pazīmēm:

- 1) valsts (federālie) nodokļi,
- 2) vietējie nodokļi.

3. Pēc funkcionēšanas īpatnībām:

- 1) piesaistītie – vienam saņēmējam,
- 2) regulējošie – vairākiem saņēmējiem proporcionāli.

4. No ieturēšanas viedokļa:

- 1) tiešie,
- 2) netiešie.

1.3. Tiešie un netiešie nodokļi

Dalījums tiešajos un netiešajos nodokļos ir saistīta ar šo nodokļu ieturēšanas īpatnībām, maksātāja aktivitāti, apliekamo objektu. Tiešie nodokļi vēsturiski ir visvecākie. Maksātājs konkrēti zina par ko viņš maksā un cik daudz viņš maksā. Daudzus nodokļus viņš pats arī aprēķina vai ņem līdzdalību aprēķināšanā. Šie nodokļi ir taisnīgi, jo bieži vien ņem vērā maksātāja sociālo un ekonomisko stāvokli.[4]

Nepilnības:

- Nodokļu aprēķināšana ir sarežģīta, prasa daudz laika. Iekasējamās summas nav lielas, nodokļu administrēšana darbietilpīga,
- Nepareiza nodokļu politika izraisa maksātāju neapmierinātību un agresivitāti.

Tiešie nodokļi no apliekamā objekta viedokļa iedalās:[4]

- Tiešie mantiskie nodokļi,
- Iekšējie personiskie nodokļi.

1.3.1. Tiešie mantiskie nodokļi

Tiek aplikts dabā esošs, reāls objekts vai manta. Objektu izsaka naturālajās vērtībās, piemēram, ha, tn, m³, kg, u.c. plaši piemēro absolūtās likmes (naudas izteiksmē). [4]

Pasaulē praktizējamie nodokļu tipi:

- zemes nodoklis,
- ēku, ceļņu nodoklis,
- nekustamā īpašuma nodoklis,
- mantas nodoklis,
- vērtspapīru nodoklis,
- personas nodoklis (par fiziskās vai juridiskās personas statusu).

1.3.2. Tiešie personiskie nodokļi

Apliek naudas līdzekļus. Piemēro procentuālās likmes, kuras bieži vien tiek diferencētas. Apliekamais objekts ir mainīgs.[4]

Pasaulē praktizējamie nodokļu tipi:

- ienākumu nodoklis,
- peļņas nodoklis,
- kapitāla nodoklis,
- kapitāla pieauguma nodoklis,
- izložu, loteriju nodoklis,
- mantojuma, dāvinājuma nodoklis,
- sociālie nodokļi.

1.3.3. Netiešie nodokļi

Jaunākie nodokļi, jo daudzi no tiem ir saistīti ar darījumu un vērtību uzskaiti, iegrāmatošanu, atspoguļošanu dokumentos un norēķinos. Aprēķināšana un iegrāmatošana vienkāršāka par tiešajiem nodokļiem. Ar vienkāršām metodēm valsts iekasē lielas nodokļu summas.

Nodokļu nomaksātājam nerodas zaudējumi, jo viņš ir destinator, kurš šīs summas pārliet uz galīgo maksātāju. Apliekamais objekts – preces, produkti un pakalpojumi. Nodokļi tiek pievienoti pie cenas un pircējs visu apmaksā.[4]

Nepilnības:

- Nivelējošs raksturs – nodokļi jāmaksā visiem, neatkarīgi no finansiālā un sociālā stāvokļa.

Netiešo nodokļu tipi:

1. Akcīzes nodoklis (trīs veidi):

- individuālā akcīze (apliek nelielu preču klāstu un katru preču veidu ar individuālu likmi, nomaksas kārtību, mērvienību utt.). vienreizējās ieturēšanas nodoklis,
- universālās akcīze (ar vienu vai dažām likmēm apliek lielas preču grupas), vienreizējās aplikšanas nodoklis,

- pievienotās vērtības nodoklis (tālāk pilnveidota universālā akcīze. Apliek lielas preču grupas). Daudzkārtējās aplikšanas nodoklis.
2. Muitas nodoklis:
    - ievedmuitas nodoklis (apliek importu),
    - izvedmuitas nodoklis (apliek eksportu),
    - tranzītmuitas nodoklis (apliek starptautiskos pārvadājumus).
  3. Monopolie nodokļi (uzliek valsts precēm vai pakalpojumiem).

1.4 Efektīvas nodokļu sistēmas izveides pamatprincipi

Daudzu gadu laikā klasiskajā ekonomiskajā teorijā ir izveidojušies efektīvas nodokļu sistēmas veidošanas pamatprincipi, no kuriem būtiskākie ir:[5;8]

1. Ekonomiskā efektivitāte.

Nodokļu sistēma nedrīkst izjaukt efektīvu resursu sadalīšanu valsts ekonomikā. Attīstītas sabiedrības apstākļos tirgus aktivitātes ir pašorganizējošs process. Nepārdomātas rīcības dēļ var izveidoties situācija, kad kapitāls tomēr aizplūst no valsts, kas negatīvi ietekmē valsts tautsaimniecību. Valdības uzdevums ir sekot šādām tendencēm un laikus izvērtēt radušos situāciju. Šo procesu var ietekmēt ar nodokļu sistēmas palīdzību. Šādā situācijā nepieciešams izvērtēt nodokļu sistēmas deformējošo efektu uz kapitāla tirgus, kā arī noteikt ekonomikā zaudējumu pakāpi, kas radies nodokļu politikas īstenošanas dēļ. Turpmākā rīcība virzāma uz alternatīva priekšlikumu izstrādāšana, mainot esošo nodokļu nosacījumus par labu tautsaimniecības interesēm, stimulējot kapitāla veidošanos, ko varētu izmantot par iekšzemes investīciju avotu ekonomikas ilgtermiņa attīstībai.

2. Vienkārša administrēšana.

Nodokļu sistēmai ir jābūt pēc iespējas viegli un lēti pārvaldāmai. Veidojot nodokļu sistēmu nepieciešams izvērtēt to administrēšanas kārtību un mehānismu, novērtējot nepieciešamās izmaksas nodokļu iekasēšanai. Latvijā, piemēram, vissarežģītākā ir iedzīvotāju ienākuma nodokļa administrēšana. Lai vienkāršotu šā nodokļa administrēšanu, 1996.gada decembra grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” paredz pāriet uz vienotu nodokļu likmi un atteikties no prasības visiem nodokļu maksātājiem iesniegt nodokļu deklarācijas.

3. Elastīgums.

Nodokļu sistēmai jābūt elastīgai, tai ātri jāreaģē uz ekonomisko apstākļu izmaiņām. Tas nozīmē, ka nodokļu sistēma ir izveidota tā, lai vienlaikus ar tautsaimniecības attīstības uzlabošanas palielinātos arī nodokļu ieņēmumi, turklāt papildus nepalielinot nodokļu likmes ar nodokli apliekamo bāzi vai mainot citus nosacījumus nodokļu likumos.

4. Objektivitāte un taisnīgums

Nodokļu sistēmai jābūt korektai attiecībā pret dažādiem nodokļu maksātājiem. Tai jābūt godīgai un jāaptver vienlīdz visi nodokļu maksātāji. Ekonomiskajā teorijā pastāv sociāldemokrātu un liberāļu uzskats. Sociāldemokrāti uzskata – jo lielāki ienākumi, jo lielākam jābūt nodokļu slogam (progresīvās nodokļu likmes). Savukārt liberāļi – nodokļiem ir jābūt kā samaksai par valsts sniegtajiem pakalpojumiem, tas ir, nodokļu sistēmai jābūt veidotai tā, lai lielākus nodokļu maksātu tās personas, kas vairāk izmanto valsts pakalpojumus.

5. Politiskā atbildība.

Politiku uzdevums ir veidot elastīgu, godīgu, efektīvu un vienkāršu nodokļu sistēmu. Tai jābūt izveidotai tā, lai nodokļu maksātāji varētu apzināties, kādi nodokļi un par ko tiem jāmaksā. Nodokļu sistēmai jābūt arī saprotamai un stabilai ilgā laika posmā, lai nodokļu maksātāji varētu pieņemt ilgtermiņa lēmumus.[7;9]

Tātad tikai ievērojot visus šos pamatprincipus valsts var izveidot stabilu, efektīvu un godīgu nodokļu sistēmu.

2. Nodokļu sistēma

2.1. Latvijas nodokļu sistēma

Nodokļu sistēma – valsts iekasējamo nodokļu vai citu maksājumu kopums uz likumdošanas bāzes pamata, ko veic šim nolūkam speciāli izveidotie nodokļu orgāni.[5.59]

Latvijas Republikas nodokļu sistēmu veido valsts nodokļi, ar kuriem apliek objektus un kuru likumus nosaka Saeima. Sistēmas pamatā ir šādi pamatnoteikumi:

- ekonomiskā efektivitāte – gan fiskālais efekts (valsts intereses), gan resursu pārvaldes efekts (nodokļu maksātāju intereses),
- elastība – ātra reaģēšana uz izmaiņām ekonomikā,
- objektivitāte – taisnīga pieeja pret dažādiem maksātājiem. Izšķir:
  - a) horizontālo taisnīgumu – visi, kas ir līdzīgi tiek vienādi aplikti ar nodokli,
  - b) vertikālo taisnīgumu – kam lielāki ienākumi, tas maksā vairāk.
- administratīvā vienkāršība – lēta lietošanā,
- politiskā atbildība – jāpārlicina maksātājs par nodokļu politikas pareizību un vajadzību.

Viens no pamatnoteikumiem ir nodokļu efektivitāte. Tas nozīmē valsts ienākumu sadali. Pēc autores domām šim pamatnoteikumam būtu jāpievērš lielāka uzmanība, lai mazinātu dzīves līmeņa atšķirības starp sabiedrības locekļiem. Piemēram, vairāk ienākumu novirzot izglītībai, augstāka darbinieku kvalifikācija nozīmē arī augstāku to konkurētspēju darba tirgū un, attiecīgi, lielākus ienākumus.

Latvijai 1990. gadā pēc neatkarības atjaunošanas vajadzēja izveidot savu nodokļu sistēmu. Iemesli bija sekojoši:[5]

- nomainīt vecos nodokļus ar jauniem,
- pieskaņot jaunus nodokļus tirgus ekonomiskas apstākļiem,
- radīt no PSRS neatkarīgu nodokļu sistēmu.

1990. gada beigās pieņēma 10 nodokļu likumus no 14 iesniegtajiem. Ar 01.01.1991. gadu Latvijā sākās nodokļu reforma. Latvijas Republikas Saeima 1995.gada 2.februārī pieņēma likumu "Par nodokļiem un nodevām", kurš stājās spēkā 1995.gada 1.aprīlī, un ir uzskatāms par nodokļu un nodevu "jumta" likumu. Šis likums attiecas uz visiem nodokļiem un nodevām, ja konkrētā nodokļa likums neparedz citu, konkrētā nodokļa vai nodevas specifikai atbilstošu kārtību, kura

nedrīkst būt pretrunā ar likumu "Par nodokļiem un nodevām". Tas nosaka, ka Latvijas nodokļu sistēmā ir iekļauti 4 veidu maksājumi:

- valsts nodokļi ar kuriem apliekamos objektus un nodokļu likmi nosaka Latvijas Republikas Saeima,
- valsts nodevas, kuras tiek noteiktas saskaņā ar jumta likumu, citiem likumiem un LR ministru kabineta noteikumiem,
- pašvaldību nodeva, kuras tiek noteiktas saskaņā ar jumta likumu un pašvaldības domes izdotajiem saistošajiem noteikumiem,
- tieši piemērojamos Eiropas Savienības normatīvajos aktos noteiktie nodokļi.[4.155]

Jebkurā nodoklī tiek ietverti šādi elementi:

- apliekamais objekts, to konkrētais saturs,
- likme,
- atlaides un atbrīvojumi,
- nodokļu maksātāji un maksāšanas termiņi,
- budžets, kurā tiek ieskaitīts,
- sodi par maksāšanas termiņu nokavēšanu. [4.156]

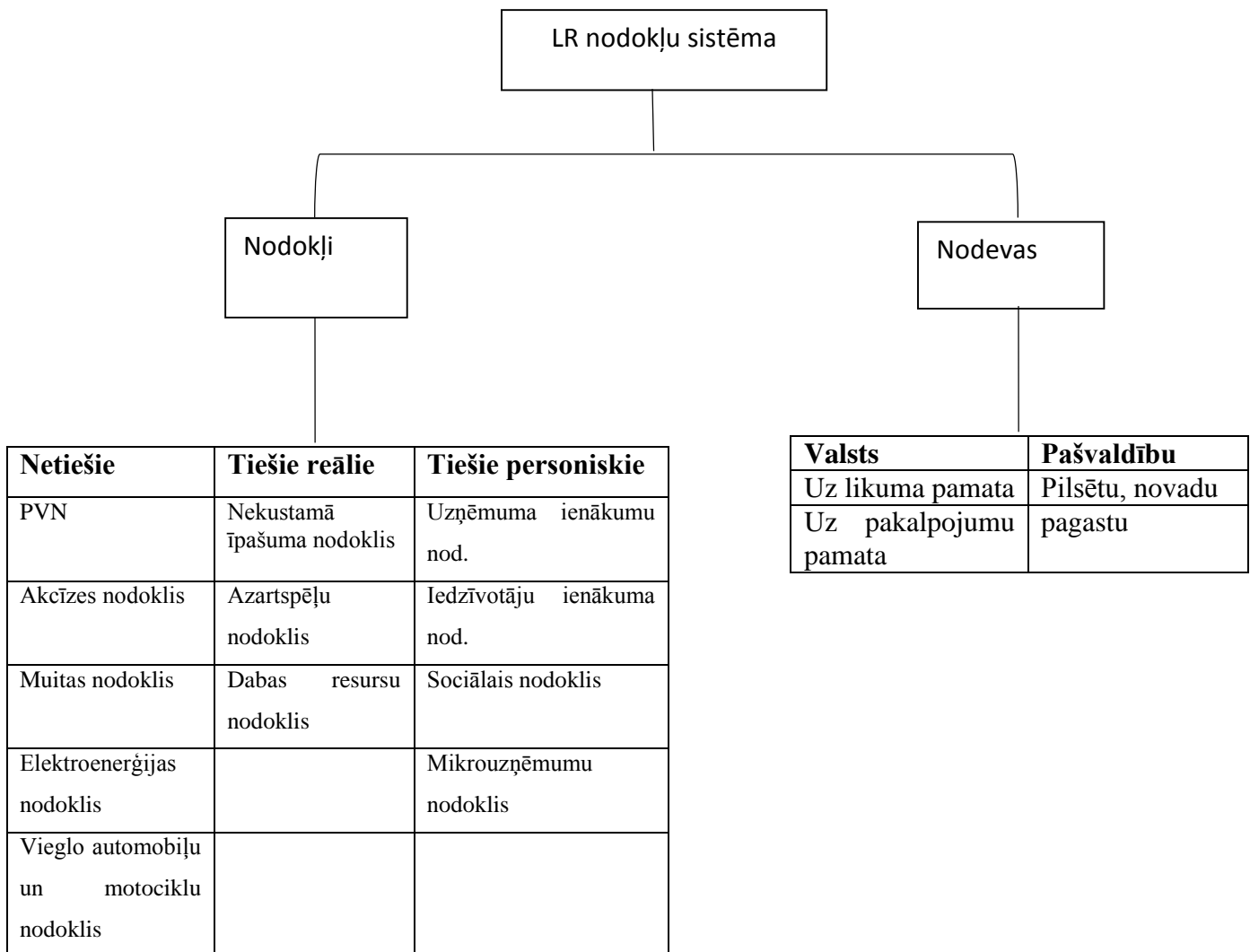
Par nodokļu sistēmas svarīgu sastāvdaļu ir arī uzskatāmas starptautiskās konvencijas par nodokļu dubultās uzlikšanas un nodokļu nesamaksāšanas novēršanu, kas regulē nodokļu uzlikšanas citu valstu rezidentu Latvijā gūtajiem ienākumiem un Latvijas rezidentu ārvalstīs gūtajam ienākumam. Latvijā darbu pie nodokļu konvenciju noslēgšanas uzsāka 1992. gadā. Nodokļu konvenciju noslēgšana notiek atbilstoši ar Ārlietu ministriju 1996. gadā saskaņojot viedokli par prioritātēm nodokļu konvenciju noslēgšanu jomā. Prioritāšu secībā ir noteiktas šādas valstu grupas:[21]

1. Eiropas Savienības dalībvalstis, kandidātvalstis, citas Eiropas valstis,
2. Ekonomiskās sabiedrības un attīstības organizācijas (OECD) dalībvalstis,
3. NVS valstis,
4. Valstis, kas izteikušas priekšlikumu noslēgt nodokļu konvenciju, vai plāno veikt investīcijas Latvijā vai valstis, kurās veikt investīcijas plāno Latvijas rezidenti.

Līdz 2003.gadam ir noturētas sarunas par nodokļu konvenciju noslēgšanu ar 45 valstīm.

Nodokļu ievākšanas orgāni Latvijā ir valsts nodokļu inspekcija un Finanšu ministrijas struktūrnodaļas.

Pašreizējā Latvijas nodokļu un nodevu sistēma (skatīt 2.1.attēlu).

2.1.attēls Latvijas Republikas nodokļu sistēma [autores veidots attēls balstoties uz nodokļu iedalījumu]

Kā redzam attēlā Latvijas nodokļu sistēma ir sadalīta nodokļos un nodevās. Savukārt nodokļi arī sadalās tiešajos un netiešajos nodokļos. Tiešie un netiešie nodokļi tika aplūkoti 1.3. nodaļā.

2.2 Nodokļi Latvijā

Bieži dzirdam neapmierinātus cilvēkus sūdzamies, ka valsts iekasē pārāk lielus nodokļus. Cilvēki jau tā saņemot maz, bet pēc nodokļu nomaksas – nu nekas pāri nepaliekot. Taču ir jāsaprot arī viena lieta, ka ja nebūtu nodokļu, nebūtu ieņēmumu no kā veidot valsts budžetu.

Nodoklis – ar likumu noteikt obligāts maksājums valsts budžetā vai pašvaldību budžetos (pamatbudžetā vai speciālajos budžetos), kas nav maksājums par noteiktas preces iegādi vai pakalpojuma saņemšanu un nav soda naudas, pamatparāda palielinājuma naudas un nokavējuma naudas maksājums, kā arī nav maksājums par valsts kapitāla vai tā daļas izmantošanu.[1]

Pavisam Latvijā ir noteikti 14 nodokļi:[19]

- 1) Iedzīvotāju ienākuma nodoklis,
- 2) Uzņēmuma ienākuma nodoklis,
- 3) Nekustamā īpašuma nodoklis,
- 4) Pievienotās vērtības nodoklis,
- 5) Akcīzes nodoklis,
- 6) Muitas nodoklis,
- 7) Dabas resursu nodoklis,
- 8) Izložu un azartspēļu nodoklis,
- 9) Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas,
- 10) Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis,
- 11) Elektroenerģijas nodoklis,
- 12) Mikrouzņēmumu nodoklis,
- 13) Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis,
- 14) Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis.

Likumā par šiem nodokļiem ir noteikts:

- ko apliek ar nodokli,
- nodokļa maksātājs,
- cik liels nodoklis jāmaksā jeb nodokļa likme,
- nodokļa atvieglojumi.[4,91]

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis [1;19]

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis ir nodoklis ar ko apliek fiziskās personas gūtos ienākumus un tas sastāv no:

- algas nodokļa, ko par darbinieka gūtajiem ienākumiem aprēķina un maksā darba devējs;
- fiksētā ienākuma nodokļa par ieņēmumiem no saimnieciskās darbības;
- nodokļa par ienākumiem no saimnieciskās darbības, ja tie nav uzņēmumu ienākuma nodokļa objekts, un nodokļa no citiem ienākuma avotiem;
- nodokļa par ienākumu no kapitāla, tajā skaitā nodokļa no kapitāla pieauguma;
- patentmaksas par atsevišķu veidu saimnieciskās darbības veikšanu;
- mikrouzņēmumu nodokļa daļas atbilstoši Mikrouzņēmumu nodokļa likumam;
- sezonas laukstrādnieku ienākuma nodokļa.

Nodokļa objekts – ienākumi no algota darba, ienākumi no saimnieciskās darbības.

Nodokļa maksātājs – īpašnieks, tiesiskais valdītājs, persona, kas īpašumu ieguvusi kāda darījuma rezultātā, bet ja tāda nav, tad lietotājs vai nomnieks.

Nodokļa likme - 23%

Nodokļa atvieglojumi - ar nodokli netiek aplikti šādi ienākumu veidi

- ienākumi no maksātāja lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojumu sniegšanas, kā arī no sēņošanas, ogošanas vai savvaļas ārstniecības augu un ziedu vākšanas, ja tie nepārsniedz 3000 euro gadā,
- apdrošināšanas atlīdzības, kuras izmaksājušas Latvijas Republikā reģistrētas apdrošināšanas sabiedrības, kas nodibinātas un darbojas saskaņā ar Apdrošināšanas sabiedrību un to uzraudzības likumu, kā arī citā Eiropas Savienības dalībvalstī vai Eiropas Ekonomikas zonas valstī reģistrētas apdrošināšanas sabiedrības, kas nodibinātas un darbojas saskaņā ar attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts normatīvajiem aktiem,
- izložu un azartspēļu laimesti,
- ienākumi no Latvijas vai citas Eiropas Savienības dalībvalsts vai Eiropas Ekonomikas zonas valsts un pašvaldību vērtspapīriem,
- normatīvajos aktos noteiktie no budžeta izmaksājami pabalsti,
- stipendijas, kas izmaksātas no budžeta, Ministru kabineta apstiprinātas biedrības vai nodibinājuma līdzekļiem vai no to starptautisko izglītības vai sadarbības programmu līdzekļiem, kurās līdzdalību ir apstiprinājis Ministru kabinets,

- mantojuma rezultātā gūtais ienākums, izņemot autoratlīdzību (honorāru), kuru izmaksā autortiesību mantiniekiem,
- uzturnauda (alimenti),
- darbinieka vai viņa radnieku (tuvinieku) nāves gadījumā darba devēja piešķirtais bērnu pabalsts, kura vērtība nepārsniedz 213,43 eiro,

Uzņēmuma ienākuma nodoklis[1;19]

Nodokļa objekts – gada pārskata peļņas un zaudējumu aprēķinā uzrādītais peļņas vai zaudējumu apjoms, kas tiek attiecīgi palielināts vai samazināts par tiem izdevumiem, kas nav tieši saistīti ar maksātāja saimniecisko darbību un par to zaudējumu summu, ko radījuši maksātāja piederošo sociālās infrastruktūras objektu uzturēšana.

Nodokļu maksātājs – Iekšzemes uzņēmumi (komercsabiedrības, kooperatīvās sabiedrības), kā arī no valsts budžeta vai pašvaldību budžetiem finansētas institūcijas, kuras gūst ienākumus no saimnieciskās darbības un šos ieņēmumus neatspoguļo valsts vai pašvaldību budžetos. Ārvalstu komercsabiedrības, fiziskās personas un citas personas (nerezidenti). Nerezidentu pastāvīgās pārstāvniecības.

Nodokļa likme – 15%

Nodokļa atvieglojumi – atvieglojumi tiek piemēroti:

- par ieguldījumiem jaunajās ražošanas tehnoloģiskajās iekārtās,
- par ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā,
- kuģu nozarei,
- pamatlīdzekļu aizstāšanas gadījumā,
- par izveidotām darba vietām cilvēkiem ar invaliditāti,
- lauksaimniecībai – nodokļa maksātājiem, kas veic lauksaimniecisko darbību, tiek piemērota nodokļa atlaide 14,23 eiro apmērā par katru lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru
- par banku veidotajiem uzkrājumiem,
- par augstskolu un koledžu ienākumu, kas gūts mācību procesa ietvaros,
- par ienākumu no neatkarīgu pētījumu veikšanas,
- par mācībās esošiem zemessargiem.

Nekustamā īpašuma nodoklis[1;19]

Nodokļa objekts – zeme, ēkas vai to daļas, saimnieciskā darbībā izmantojamās inženierbūves, dzīvojamo māju palīgēkas, ja palīgēku platība pārsniedz 25 kv.m. (izņemot garāžas).

Nodokļa maksātājs – nekustamā īpašuma nodokli maksā Latvijas vai ārvalstu fiziskās un juridiskās personas un uz līguma vai citādas vienošanās pamata izveidotas šādu personu grupas vai to pārstāvji, kuru īpašumā, tiesiskajā valdījumā vai lietošanā ir nekustamais īpašums.

Nodokļa likme – ar 2013.gadu pašvaldībām ir deleģētas tiesības ar saistošiem noteikumiem noteikt nodokļa likmi no 0,2 līdz 3,0 procentiem no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības. Nodokļa likme var pārsniegt 1,5 procentu robežu tikai gadījumos, ja nekustamais īpašums netiek apsaimniekots atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai.

Nodokļa atvieglojumi –

- 50% nodokļa samazinājums politiski represētām personām par zemi un individuālo dzīvojamo māju apbūvē ietilpstošām ēkām vai dzīvokļu īpašumu (bez zemes domājamās daļas), kas ir šo personu īpašumā vai valdījumā vismaz 5 gadus, un kas netiek izmantotas saimnieciskajā darbībā,
- par dzīvojamām mājām (to daļām), nedzīvojamo ēku daļām, kuru funkcionālā izmantošana ir dzīvošana, citām telpu grupām, kuru funkcionālā izmantošana ir saistīta ar dzīvošanu (garāžām, autostāvvietām, pagrabiem, noliktavām un saimniecības telpām), ja tās netiek izmantotas saimnieciskās darbības veikšanai, kā arī minētajiem objektiem piekritīgajai zemei,
- 90% apmērā nodokļa atvieglojums personām, kurām pašvaldība piešķirusi trūcīgās personas statusu,
- līdz 90% nodokļa atvieglojums personām, kurām pašvaldība piešķirusi maznodrošinātās personas statusu,
- pašvaldību noteiktām nodokļa maksātāju grupām nodokļa atvieglojumi (25 – 90% apmērā no aprēķinātā nodokļa),

- nodokļa atlaide speciālo ekonomisko zonu un brīvostu uzņēmējsabiedrībām atbilstoši [likumam “Par nodokļu piemērošanu brīvostās un speciālajās ekonomiskajās zonās”](#),
- atlaide daudz bērnu ģimenēm 50% apmērā par dzīvojamo māju vai dzīvokli un tam piekritīgo zemi, ja īpašumā ir deklarēti daudz bērnu ģimenes locekļi ar vismaz trīs bērniem. Nodokļa atlaide daudz bērnu ģimenēm nevar pārsniegt 427 eiro gadā. No 2013.gada atlaidi piemēro maksātājiem, kas iesnieguši pašvaldībās iesniegumus, savukārt no 2014.gada atlaide tiks piemērota automātiski,
- ar 2013.gadu pašvaldības, pieņemot saistošos noteikumus, pēc nodokļa maksātāja sociālā stāvokļa un maksātspējas izvērtēšanas, var lemt par nodokļa maksājumu atlikšanu attiecībā uz nodokļa maksātāja deklarēto dzīvesvietu un tai piekritīgo zemi, līdz nekustamā īpašuma pārejai citai personai.

Pievienotās vērtības nodoklis (PVN) [1;19]

Šis ir visjaunākais nodokļa veids pasaulē. To ieviesa Francijā 1967.gadā, bet tagad pielieto vairāk nekā 50 valstīs. Ekonomisti PVN atzīst kā vistaisnīgāko un visgrūtāk apejamo nodokli pasaulē. Pievienotās vērtības nodoklis ir patēriņa nodoklis, kas tiek iekļauts preces vai pakalpojuma cenā un to samaksā preces vai pakalpojuma gala patērētājs.

Nodokļa objekts – preču piegāde, pakalpojumu sniegšana, preču imports, neregistrēta nodokļu maksātāja vai personas, kas nav nodokļa maksātājs, veiktā jauna transporta līdzekļu iegāde ES teritorijā.

Nodokļa maksātājs – nodokļa maksātājus iedala:

- iekšzemes nodokļa maksātāji:
  - a) reģistrēti nodokļa maksātāji — nodokļa maksātāji, kuri reģistrēti Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā,
  - b) neregistrēti nodokļa maksātāji — nodokļa maksātāji, kuri, izmantojot šajā likumā noteiktās tiesības, nav reģistrējušies Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā;
- citas dalībvalsts nodokļa maksātāji,
- trešo valstu vai trešo teritoriju nodokļa maksātāji.

Par reģistrētu nodokļa maksātāju uzskata arī fiskālo pārstāvi un PVN grupu.

Nodokļa likme – 21%, samazināta PVN likme 12%

Nodokļa atvieglojumi – ar nodokli neapliek šādas preču piegādes un pakalpojumus:

- sociālās aprūpes, profesionālās un sociālās rehabilitācijas, sociālās palīdzības un sociālā darba pakalpojumus, ko iedzīvotājiem sedz valsts vai pašvaldību finansētas institūcijas,
- maksa par bērnu uzturēšanos pirmsskolas iestādēs,
- no valsts budžeta finansētos ēdināšanas pakalpojumus labošanas darbu iestādēs un ieslodzījuma vietās,
- maksa par bezdarbnieku profesionālo apmācību ko organizē Nodarbinātības valsts dienests,
- dažādus kultūras pasākumus, ieskaitot ieejas maksu tajos,
- derības, izlozes un cita veida azartspēles,
- apdrošinātāju un apdrošināšanas starpnieku sniegtos apdrošināšanas un pārapirošināšanas pakalpojumus,
- zinātniskos pētījumus, kuri tiek veikti par sabiedrisko fondu, valsts un pašvaldības budžetu,
- zobārstniecības pakalpojumi.

Akcīzes nodoklis [1;19]

Akcīzes nodoklis ir specifisks nodoklis, ko piemēro noteiktām patēriņa preču grupām, kuras ir saražotas vai ievestas valstī.

Akcīzes nodokļa mērķis ir ierobežot to preču patēriņu, kas ir kaitīgas apkārtējai videi un cilvēkiem, kā arī dot valstij ieņēmumus, apliekot ar papildus patēriņa nodokli preces, kas nav pirmās nepieciešamības preces un kas neskar maznodrošinātos.

Nodokļa objekts –alkoholiskie dzērieni, bezalkoholiskie dzērieni, tabakas izstrādājumi, naftas produkti, dabas gāze.

Nodokļa maksātāji – fiziska vai juridiska persona, kas ievie ar nodokli apliekamās preces, akcīzes preču noliktavas turētāji.

Nodokļa likmes:

- 1) Alkoholiskajiem dzērieniem nodokli aprēķina pēc šādām likmēm:

- alum (par 100 litriem) – 3.10 eiro,
  - vīnam (par 100 litriem) – 64.03 eiro,
  - starpproduktiem – ar absolūtā spirta saturu līdz 15 tilpumprocentiem 64.03 eiro, ar absolūtā spirta saturu no 15 līdz 22 tilpumprocentiem 99.60 eiro,
  - pārējiem alkoholiskajiem dzērieniem – 1337.50 e eiro.
- 2) Bezalkoholiskiem dzērieniem:
- bezalkoholiskajiem dzērieniem par 100 litriem nodokļa likme ir 7,40 eiro.
  - kafijai par 100 kilogramiem nodokļa likme ir 142,29 eiro
- 3) Tabakas izstrādājumiem:
- cigāriem un cigarillām par 1000 vienībām – 45.00 eiro,
  - cigaretēm – 60.00 par 1000 cigaretēm vai 25% no maksimālās mazumtirdzniecības cenas,
  - smēķējamai tabakai par 1000 gramiem tabakas – 60.00 eiro.
- 4) Naftas produktiem:
- svinu nesaturošam benzīnam par 1000 litriem – 411,21 eiro,
  - svinu saturošam benzīna par 1000 litriem – 455,32 eiro,
  - petrolejai par 1000 litriem – 332,95 eiro,
  - dīzeļdegvielai (gāzeļļai) par 1000 litriem – 332,95 eiro,
  - naftas gāzēm un pārējiem gāzveida ogleņūdeņražiem par 1000 kilogramiem – 161.00 eiro.
- 5) Dabas gāzei:
- izmantošanai par kurināmo par 1000 m³ – 17,07 eiro,
  - izmantošanai par degvielu par 1000 m³ – 99,60 eiro,
  - izmantošanai par kurināmo rūpnieciskās ražošanas un citos ar ražošanu saistītos procesos, lauksaimniecības izejvielu pirmapstrādes tehnoloģisko iekārtu darbināšanai un tehnoloģiski nepieciešamā klimata nodrošināšanai rūpnieciskās ražošanas un lauksaimniecības izejvielu pirmapstrādes telpās par 1000 m³ — 5,65 eiro.

Nodokļa atvieglojumi –

Nodokļa atvieglojumi un atbrīvojumi alkoholiskajiem dzērieniem.

No nodokļa ir atbrīvoti šādi alkoholiskie dzērieni – denaturēts spirts; alkoholiskie dzērieni, kurus izmanto alkoholisko dzērienu kvalitātes noteikšanai; medicīnas vajadzībām paredzētais spirts, ko izmanto ārstniecības iestādēs un aptiekās; spirts zāļu ražošanai; uztura bagātinātāji, kuri satur spirtu, ja absolūtā spirta saturs nepārsniedz 80 mililitrus iepakojumā; spirts, kas paredzēts izmantošanai zinātniskajā pētniecībā; spirts, kuru izmanto citu produktu vai preču kvalitātes noteikšanai; spirts, kuru izmanto kosmētikas līdzekļu ražošanā; vīns, raudzētie dzērieni vai alus, kurus izgatavojusi fiziskā persona savam patēriņam ar nosacījumu, ka tie netiek realizēti; alkoholiskie dzērieni, kurus satur šokolādes produkti vai citi pārtikas produkti.

Nodokļa atvieglojumi un atbrīvojumi tabakas izstrādājumiem.

No nodokļa ir atbrīvoti šādi tabakas izstrādājumi - denaturēti tabakas izstrādājumi un tabakas izstrādājumi, kurus iznīcina; tabakas izstrādājumi, kurus izmanto tabakas izstrādājumu kvalitātes noteikšanai.

Nodokļa atvieglojumi un atbrīvojumi naftas izstrādājumiem.

No nodokļa ir atbrīvoti naftas produkti, kurus piegādā un izmanto:

- 1) citiem mērķiem, nevis par degvielu vai kurināmo;
- 2) dīzeļdegviela (gāzeļļa) un dīzeļdegviela (gāzeļļa), kurai ir pievienota no rapšu sēklu eļļas iegūta biodīzeļdegviela un kuru izmanto lauksaimniecības produkcijas ražošanai, lauksaimniecības zemes apstrādei, kā arī tādas meža vai purva zemes apstrādei, kur kultivē dzērvenes vai mellenes, un zemes zem zivju dīķiem apstrādei, ja ir nodrošināti minimālie ieņēmumi no lauksaimnieciskās ražošanas, bet attiecībā uz zivju dīķiem — ieņēmumi no akvakultūras produkcijas pārdošanas pēdējā noslēgtajā saimnieciskajā gadā (neieskaitot saņemto valsts un Eiropas Savienības atbalstu) no viena pieteiktā hektāra

Nodokļa atbrīvojumi bezalkoholiskajiem dzērieniem un kafijai

No nodokļa ir atbrīvota kafija, kuru izmanto kafijas kvalitātes noteikšanai, kā arī bezalkoholiskie dzērieni:

- 1) kurus izmanto bezalkoholisko dzērienu kvalitātes noteikšanai;
- 2) kurus izgatavojusi fiziskā persona savam patēriņam ar nosacījumu, ka tie netiek realizēti;
- 3) kuri ir nefasēti un izgatavoti sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumā patērēšanai šajā uzņēmumā.

No nodokļa ir atbrīvoti bezalkoholiskie dzērieni un kafija, ko izmanto citu pārtikas preču (arī alkoholisko dzērienu) ražošanā.

No nodokļa ir atbrīvoti bezalkoholiskie dzērieni un kafija, kuru iznīcina pilnvarotas Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas klātbūtnē.

Muitas nodoklis [1;19]

Nodokļa objekts – preces, kas tiek ievestas Latvijā, kā arī atsevišķas preces un citi priekšmeti, kas tiek izvesti no Latvijas.

Nodokļa maksātājs – fiziska vai juridiska persona, kas iaved Latvijā preces vai izved ar nodokli apliekamas preces.

Nodokļa atvieglojumi – iebraucot Latvijā no Eiropas Savienības dalībvalsts, ar muitas nodokli neapliedzot fiziska persona var ievest preces šāda daudzumā: 800 cigaretes, 400 cigarillas, 200 cigārus un 1 kg smēķējamas tabakas. 110 litrus alus, 90 litrus vīna, 20 litrus starpproduktu (vidēji stiprie dzērieni), 10 litri pārejos alkoholiskos dzērienus. Kafiju 10 kg., bezalkoholiskos dzērienus 110 litrus un degvielu – daudzums, kas atrodas Latvijā iebrāucoša transportlīdzekļa un motocikla standarta degvielas tvertnē, kā arī pārnēsājamā degvielas tvertnē, kuras tilpums nepārsniedz 10 litrus.

Iebraucot Latvijā no valsts, kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts, preces, ko ceļotājs iaved personīgajā bagāžā, neapliedz ar muitas nodokli, ja to kopējā vērtība vienai personai nepārsniedz:

300 eiro – ja ceļojat pa sauszemi;

430 eiro – ja ceļojat ar gaisa transportu vai jūras transportu;

bērni līdz 15 gadiem, neatkarīgi no ieceļošanas veida, drīkst ievest preces personiskai lietošanai, ja to vērtība nepārsniedz 285 eiro.

Dabas resursu nodoklis [1;19]

Dabas resursu nodokli Latvijā piemēro kopš 1991.gada. Ņemot vērā straujās izmaiņas valstī, radās nepieciešamība minēto likumu būtiski pārstrādāt, un 1995.gada nogalē tika pieņemts jauns likums „Par dabas resursu nodokli”. Šobrīd dabas resursu nodokļa piemērošanu reglamentē [Dabas resursu nodokļa likums](#).

Dabas resursu nodokļa mērķis ir veicināt dabas resursu ekonomiski efektīvu izmantošanu, ierobežot vides piesārņošanu, samazināt vidi piesārņojošas produkcijas ražošanu un realizāciju, veicināt jaunu, vidi saudzējošu tehnoloģiju ieviešanu, atbalstīt tautsaimniecības ilgtspējīgu attīstību, kā arī finansiāli nodrošināt vides aizsardzības pasākumus.

Nodokļa objekts –

- dabas resursus, kā arī parka vīngliemežu vākšanu tālākai saimnieciskai izmantošanai;
- zemes dziļu derīgo īpašību izmantošanu, iesūknējot ģeoloģiskajās struktūrās dabasgāzi vai siltumnīcefekta gāzes;
- atkritumu apglabāšanu un piesārņojošu vielu emisiju vidē;
- emitēto siltumnīcefekta gāzu apjomu, kas nav ietverts nodoto emisijas kvotu skaitā;
- videi kaitīgas preces;
- preču un izstrādājumu iepakojumu un vienreiz lietojamus galda traukus un piederumus. Ar nodokli apliek arī to iepakojumu, ko pakalpojumu sniedzējs pievieno izstrādājumiem un kas pēc pakalpojuma sniegšanas nonāk pie pakalpojuma saņēmēja;
- radioaktīvās vielas;
- ogles, koksu un lignītu (brūnogles);
- ugunošanas ierīces.

Nodokļa maksātājs – juridiska vai fiziska persona, kas iegūst ar nodokli apliekamus dabas resursus, ievada vidē ar nodokli apliekamu piesārņojumu, ievēd videi kaitīgas preces vai preces iepakojumā, realizē iekšzemē videi kaitīgas preces vai preces iepakojumā.

Nodokļa likmes –

- par kārtējā taksācijas periodā ģeoloģiskajās struktūrās iesūknēto dabasgāzes vai siltumnīcefekta gāzu apjomu Ministru kabineta noteiktajā kārtībā piemērojama nodokļa likme:
  - 1) 0,0143 eiro par 100 kubikmetru dabasgāzes iesūknēšanu;
  - 2) 0,0143 eiro par 100 kubikmetru metāna iesūknēšanu;
  - 3) 0,07 eiro par 100 kubikmetru oglekļa dioksīda iesūknēšanu;
  - 4) 0,14 eiro par 100 kubikmetru pārējo siltumnīcefekta gāzu iesūknēšanu.

- par piesārņojuma veidu un apjomu C kategorijas piesārņojošai darbībai nodokļa apmērs ir 71,14 eiro gadā.
- par parka vīngliemežu vākšanu tālākai saimnieciskai izmantošanai Ministru kabineta noteiktajā kārtībā piemērojama nodokļa likme 0,04 eiro par vienu kilogramu.
- nodokļa maksātājs aprēķina un maksā nodokli par Latvijas Republikā ievestām ugunošanas ierīcēm, piemērojot nodokļa likmi 5 procenti no paredzētā šo ierīču ieviešanas apjoma kopsummas,
- nodokļa likme par vienu transporta līdzekli ir 40.00 eiro.

Izložu un azartspēļu nodoklis [1;19]

Nodokļa objekts – ar azartspēļu nodokli apliekamais objekts ir azartspēļu organizators – kapitālsabiedrība, azartspēļu norises vieta un spēļu iekārtas. Savukārt ar izložu nodokli apliekamais objekts ir ieņēmumu no biļešu realizācijas.

Nodokļa likmes –

Azartspēļu nodokļa likmes ir:

- rulete (cilindriskā spēle) – par katru ruletes rotējošai iekārtai pievienotu spēļu galdu – 17 279,36 eiro,
- kāršu un kauliņu spēles – par katru galdu – 17 279,36 eiro,
- videospēles un mehāniskie automāti – par katra automāta katru spēles vietu – 3141,70 eiro,
- veiksmes spēle pa tālrūni – 15% no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem,
- totalizators un derības – 15% no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem,
- bingo – 10% no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem,
- azartspēles, kuras organizē izmantojot telekomunikācijas, neatkarīgi no spēles veida – 10% no šīs spēles organizēšanas ieņēmumiem.

Izložu nodokļa likmes ir:

- izlozes – 10%;
- momentloterijas – 10%.

Nodokļa atvieglojumi – ar nodokli neapliek azartspēles, kas notiek starptautiskajos reisos, kur azartspēlēs var piedalīties tikai reģistrēti pasažieri. No valsts nodevas par speciālās atļaujas

(licences) izsniegšanu ir atbrīvotas un ar izložu nodokli netiek apliktas sabiedriskās organizācijas un to apvienības un reliģiskās organizācijas, ja tās organizē likumā noteiktās vietēja mēroga vienreizēja rakstura izlozes.[1]

Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas [1;19]

Obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas ir ar likumu noteikts obligāts maksājums speciālā budžeta kontā, kas dod tiesības sociāli apdrošinātai personai saņemt likumā noteiktos sociālās apdrošināšanas pakalpojumus.

Nodokļa objekts – visi algotā darbā gūtie ienākumi neatskaitot neapliekamo minimumu, nodokļa atvieglojumus un attaisnotos izdevumus. Pašnodarbinātām personām nodokļa objekts ir brīvi izraudzīti ienākumi.

Nodokļa maksātājs – darba devēji, visi 15 gadu vecumu sasniegušie darba ņēmēji kā arī pašnodarbinātās personas.

Nodokļa likme - obligāto iemaksu likme, ja darba ņēmējs tiek apdrošināts visiem sociālās apdrošināšanas veidiem, ir 34,09 procenti, no kuriem 23,59 procentus maksā darba devējs un 10,50 procentus — darba ņēmējs.

Vieglo automobiļu un motociklu nodoklis [1;19]

Nodokļa objekts – ar vieglo automobiļu un motociklu nodokli aplikamais objekts ir vieglie automobiļi un motocikli.

Nodokļa maksātāji – nodokļa maksātāji ir visas juridiskās un fiziskās personas uz kuru vārda Latvijā tiek reģistrēti vieglie automobiļi vai motocikli.

Nodokļa likmes – Iepriekš neregistrētiem vieglajiem automobiļiem un vieglajiem automobiļiem, kuri pirmo reizi reģistrēti ārvalstīs pēc 2009.gada 1.janvāra, nodokli aprēķina, piemērojot likmi atkarībā no automobiļa radīto oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzuma uz vienu kilometru:

- automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzumu līdz 120 gramiem uz vienu kilometru – 0,43 eiro par katru gramu uz vienu kilometru,
- automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzumu no 121 grama līdz 170 gramiem uz vienu kilometru – 1,42 eiro par katru gramu uz vienu kilometru,

- automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzumu no 171 grama līdz 220 gramiem uz vienu kilometru – 2,13 eiro par katru gramu uz vienu kilometru,
- automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzumu no 221 grama līdz 250 gramiem uz vienu kilometru – 3,56 eiro par katru gramu uz vienu kilometru,
- automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzumu no 251 grama līdz 300 gramiem uz vienu kilometru – 4,27 eiro par katru gramu uz vienu kilometru,
- automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzumu no 301 grama līdz 350 gramiem uz vienu kilometru – 5,69 eiro par katru gramu uz vienu kilometru,
- automobiļiem ar oglekļa dioksīda (CO₂) izmešu daudzumu virs 350 gramiem uz vienu kilometru – 7,11 eiro par katru gramu uz vienu kilometru.

Vieglajiem automobiļiem, kas nav minēti pirmajā daļā, nodokli aprēķina, summējot lielumus, piemērojot pirmajā daļā noteiktās likmes atkarībā no automobiļa vecuma (skaitot no pirmās reģistrācijas gada ārvalstīs) un automobiļa motora tilpuma:

6) ņemot vērā vieglā automobiļa vecumu, tiek noteiktas šādas likmes:

- divus gadus veciem automobiļiem – 213,43 eiro,
- trīs gadus veciem automobiļiem – 177,86 eiro,
- četrus gadus veciem automobiļiem – 142,29 eiro,
- piecus līdz septiņus gadus veciem automobiļiem – 106,72 eiro,
- astoņus gadus veciem automobiļiem – 113,83 eiro,
- deviņus gadus veciem automobiļiem – 120,94 eiro,
- 10 gadus veciem automobiļiem – 128,06 eiro,
- 11 gadus veciem automobiļiem -142,29 eiro,
- 12 gadus veciem automobiļiem – 156,52 eiro,
- 13 gadus veciem automobiļiem – 184,97 eiro,
- 14 gadus veciem automobiļiem – 213,43 eiro,
- 15 gadus veciem automobiļiem – 241,89 eiro,
- 16 gadus veciem automobiļiem – 270,35 eiro,
- 17 gadus veciem automobiļiem – 298,80 eiro,
- 18 gadus veciem automobiļiem – 327,26 eiro,
- 19 līdz 25 gadus (ieskaitot) veciem automobiļiem – 355,72 eiro.

6) vieglajiem automobiļiem ar motora tilpumu 3001 kubikcentimetrs un lielāku tiek noteiktas šādas likmes:

- automobiļiem ar motora tilpumu no 3001 kubikcentimetra līdz 3500 kubikcentimetriem – 426,86 eiro,
- automobiļiem ar motora tilpumu no 3501 kubikcentimetra līdz 4000 kubikcentimetriem – 569,15 eiro,
- automobiļiem ar motora tilpumu no 4001 kubikcentimetra līdz 4500 kubikcentimetriem – 711,44 eiro,
- automobilim ar motora tilpumu virs 4500 kubikcentimetriem – 853,72 eiro.

Iepriekš neregistrētiem motocikliem un motocikliem, kuri pirmo reizi reģistrēti ārvalstīs pēc 2009.gada 1.janvāra, nodokli aprēķina atkarībā no motocikla dzinēja darba tilpuma, piemērojot nodokļa likmi 0,14 eiro par katru dzinēja darba tilpuma kubikcentimetru.

Nodokļa atvieglojumi – no nodokļa ir atbrīvoti:

- vieglie automobiļi un motocikli, kuri atbrīvoti no muitas nodokļa atbilstoši Eiropas Savienības regulai 918/83.
- no nodokļa ir atbrīvoti vieglie automobiļi un motocikli, kuri ir vecāki par 25 gadiem,
- vieglie automobiļi ar elektromotoru (elektromobiļi)
- speciālie vieglie automobiļi (piemēram, ātrās medicīniskās palīdzības vieglie automobiļi, dzīvojamie vieglie automobiļi),
- vieglie automobiļi, kas speciāli aprīkoti, lai pārvadātu ratiņkrēslos sēdošos invalīdus,
- no nodokļa ir atbrīvoti īpaši sagatavoti sporta vieglie automobiļi un motocikli,
- no nodokļa ir atbrīvoti operatīvie vieglie automobiļi un motocikli, kas paredzēti Iekšlietu ministrijas un Aizsardzības ministrijas iestāžu vajadzībām vai Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem,
- nodokli nemaksā invalīdi ar pārvietošanās traucējumiem, kuriem ir noteiktas medicīniskās indikācijas speciāli pielāgoto vieglo automobiļu iegādei un pabalsta saņemšanai transporta izdevumu kompensācijai,
- no nodokļa ir atbrīvoti vieglie automobiļi un motocikli, kuri reģistrēti citās Eiropas Savienības dalībvalstīs un ar kuriem to īpašnieki vai valdītāji iebrauc Latvijā un kurus lieto Latvijā, ja normatīvajos aktos nav paredzēta šāda vieglā automobiļa vai motocikla reģistrācija Latvijā.

Elektroenerģijas nodoklis [1;19]

Nodokļa objekts – ar nodokli ir apliekama galalietotājam piegādātā elektroenerģija, kā arī elektroenerģija, kas piegādāta pašu patēriņam.

Nodokļa maksātāji – juridiskās personas, kuras saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likumu var nodarboties ar elektroenerģijas tirdzniecību un elektroenerģijas galalietotāji, ja ir noslēgts līgums vai citāda vienošanās par elektroenerģijas iegādi biržā.

Nodokļa likme – nodokļa likme elektroenerģijai ir 1,01 eiro par megavatstundu.

Nodokļa atbrīvojumi un atvieglojumi – no nodokļa ir atbrīvota elektroenerģija, kas iegūta:

- no atjaunojamiem energoresursiem,
- hidroelektrostacijās,
- koģenerācijas stacijās, kas atbilst normatīvajos aktos par elektroenerģijas ražošanu koģenerācijas procesā noteiktajiem efektivitātes kritērijiem,

No nodokļa ir atbrīvota elektroenerģija, ko izmanto:

- elektroenerģijas ražošanai,
- siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai koģenerācijā,
- preču pārvadājumiem un sabiedriskajiem pasažieru pārvadājumiem, tajā skaitā dzelzceļa transportā un pilsētu sabiedriskajos pasažieru pārvadājumos
- māsjsaimniecību lietotāji.

Mikrouzņēmuma nodoklis [1;19]

Mikrouzņēmumu nodoklis ietver valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu par mikrouzņēmuma darbiniekiem, uzņēmumu ienākuma nodokli, ja mikrouzņēmums atbilst uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāja pazīmēm, mikrouzņēmuma īpašnieka iedzīvotāju ienākuma nodokli par mikrouzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumu daļu.

Nodokļa maksātājs – mikrouzņēmums kas ir individuālais komersants, individuālais uzņēmums, zemnieka vai zvejnieka saimniecība, kā arī fiziskā persona, kas reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējs, vai sabiedrība ar ierobežotu atbildību, ja tie atbilst visiem turpmāk šajā punktā minētajiem kritērijiem:

- dalībnieki (ja tādi ir) ir fiziskās personas,
- apgrozījums kalendāra gadā nepārsniedz 100 000 *eiro*,
- darbinieku skaits nevienā brīdī nav lielāks par pieciem. Darbinieku skaitā neiekļauj personu, kura darba attiecību laikā atrodas prombūtnē (tai skaitā mācību atvaļinājumā bez darba algas saglabāšanas, grūtniecības, dzemdību, bērna kopšanas atvaļinājumā, atvaļinājumā bērna tēvam, adoptētājiem vai citai personai, kura faktiski kopj bērnu, kā arī atvaļinājumā bez darba samaksas saglabāšanas vai saņem slimības pabalstu) un par šo periodu nesaņem no mikrouzņēmuma ienākumu, kā arī no darba atstādinātus darbiniekus,
- sabiedrības ar ierobežotu atbildību valdes locekļi ir tikai mikrouzņēmuma darbinieki,
- šajā punktā minētā fiziskā vai juridiskā persona nav personālsabiedrības biedrs.

Nodokļa likme –

- mikrouzņēmuma nodokļa likme mikrouzņēmuma apgrozījumam līdz 7000 eiro ir 9%,
- mikrouzņēmuma nodokļa likme mikrouzņēmuma apgrozījumam no 7000.01 eiro līdz 100000 eiro ir: 2015.gadā – 11%
2016.gadā – 13 %,
2017.gadā – 15 %.

Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodoklis [1;19]

Nodokļa objekts – ar transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli apliekamais objekts ir visi transportlīdzekļi, izņemot traktortehniku, tādus automobiļu piekabes un puspiekabes, kuru pilna masa nepārsniedz 3500 kilogramus, tramvajus, trolejbusus, bezceļu transportlīdzekļus, sniega motociklus, mopēdus un velosipēdus.

Nodokļa maksātāji – persona, kuras īpašumā, turējumā vai valdījumā Latvijā ir reģistrēts vai tiek reģistrēts transportlīdzeklis vai kuras īpašumā, turējumā vai valdījumā esošajam transportlīdzeklim Latvijā tiek izsniegta tranzīta numura zīmes.

Nodokļa likme – transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par tādu motociklu, triciklu un kvadriciklu, kurš pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra un par kuru transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā ir informācija par motora tilpumu, maksā atbilstoši tā motora tilpumam kubikcentimetros (cm³) šādā apmērā:

- līdz 500 cm³ — 17,07 eiro,
- no 501 līdz 1000 cm³ — 34,15 eiro,
- no 1001 līdz 1500 cm³ — 51,22 eiro,

- virs 1500 cm³ — 68,30 eiro,
- par pārējiem par motocikliem, tricikliem un kvadricikliem ir 35.57 eiro.

Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par tādu vieglo automobili, kurš ir aprīkots ar iekšdedzes dzinēju vai pēc savas konstrukcijas ir aprīkots ar iekšdedzes dzinēju un kā mehānisku dzinējspēku izmanto enerģiju no transportlīdzeklī glabātas elektroenerģijas vai dzinējspēka glabāšanas iekārtas (piemēram, akumulators, kondensators, sparrats vai ģenerators u.c.) un pirmo reizi reģistrēts pēc 2005.gada 1.janvāra, un par kuru transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā ir informācija par pilno masu, motora tilpumu un motora maksimālo jaudu, maksā, summējot nodokļa likmes atbilstoši vieglā automobiļa pilnai masai, motora tilpumam un motora maksimālajai jaudai šādā apmērā:

- par pilno masu kilogramos (kg):
  - a) līdz 1500 kg — 14,23 eiro,
  - b) no 1501 kg līdz 1800 kg — 29,88 eiro,
  - c) no 1801 kg līdz 2100 kg — 51,22 eiro,
  - d) no 2101 kg līdz 2600 kg — 65,45 eiro,
  - e) no 2601 kg līdz 3000 kg — 78,26 eiro,
  - f) no 3001 kg līdz 3500 kg — 91,06 eiro,
  - g) vairāk par 3500 kg — 102,45 eiro;
- par motora tilpumu kubikcentimetros (cm³):
  - a) līdz 1500 cm³ — 8,54 eiro,
  - b) no 1501 cm³ līdz 2000 cm³ — 21,34 eiro,
  - c) no 2001 cm³ līdz 2500 cm³ — 34,15 eiro,
  - d) no 2501 cm³ līdz 3000 cm³ — 51,22 eiro,
  - e) no 3001 cm³ līdz 3500 cm³ — 85,37 eiro,
  - f) no 3501 cm³ līdz 4000 cm³ — 149,40 eiro,
  - g) no 4001 cm³ līdz 5000 cm³ — 213,43 eiro,
  - h) virs 5000 cm³ — 277,46 eiro;

- par motora maksimālo jaudu kilovatos (kW):
  - a) līdz 55 kW — 8,54 eiro,
  - b) no 56 kW līdz 92 kW — 21,34 eiro,
  - c) no 93 kW līdz 129 kW — 34,15 eiro,
  - d) no 130 kW līdz 166 kW — 51,22 eiro,
  - e) no 167 kW līdz 203 kW — 85,37 eiro,
  - f) no 204 kW līdz 240 kW — 149,40 eiro,
  - g) no 241 kW līdz 300 kW — 213,43 eiro,
  - h) virs 300 kW — 277,46 eiro.

- transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par autobusu maksā atbilstoši tā pilnai masai šādā apmērā:
  - a) līdz 1500 kg — 17,07 eiro;
  - b) no 1501 kg līdz 1800 kg — 34,15 eiro;
  - c) no 1801 kg līdz 2100 kg — 64,03 eiro;
  - d) no 2101 kg līdz 2600 kg — 76,84 eiro;
  - e) no 2601 kg līdz 3500 kg — 102,45 eiro;
  - f) no 3501 kg līdz 12 000 kg — 110,98 eiro;
  - g) vairāk par 12 000 kg — 145,13 eiro.

- transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par kravas automobiļiem ar pilnu masu līdz 12 000 kg maksā atbilstoši šo transportlīdzekļu pilnai masai šādā apmērā:
  - a) līdz 1500 kg — 17,07 eiro;
  - b) no 1501 kg līdz 1800 kg — 34,15 eiro;
  - c) no 1801 kg līdz 2100 kg — 64,03 eiro;
  - d) no 2101 kg līdz 2600 kg — 76,84 eiro;

e) no 2601 kg līdz 3500 kg — 102,45 eiro;

f) no 3501 kg līdz 12 000 kg — 145,13 eiro.

Nodokļa atbrīvojumi – Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli nemaksā par:

- vienu vieglo automobili, motociklu, triciklu vai kvadriciklu, kurš ir vai tiek reģistrēts I vai II grupas invalīdam īpašumā, turējumā vai valdījumā,
- vienu invalīdiem paredzētu vieglo transportlīdzekli, kurš ir vai tiek reģistrēts III grupas invalīdam īpašumā, turējumā vai valdījumā,
- transportlīdzekli, kurš ir vai tiek reģistrēts diplomātiskās, konsulārās vai starptautiskās organizācijas pārstāvniecības vai tādas personas īpašumā, turējumā vai valdījumā, kurai ir diplomātiskās vai konsulārās privilēģijas un imunitātes,
- transportlīdzekli, kuru noraksta vai arī noraksta vienlaikus ar īpašnieka maiņas reģistrāciju,
- transportlīdzekli, kurš ir vai tiek reģistrēts kā operatīvais transportlīdzeklis,
- laiku, kad transportlīdzeklis normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos bijis apķīlāts un tā izmantošana ceļu satiksmē bijusi liegta,
- iepriekšējo periodu, ja transportlīdzeklis normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā bijis atzīts par bezīpašnieka mantu. Iegādājoties šādu transportlīdzekli, transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par kārtējo gadu maksā jaunais īpašnieks,
- laiku, kad transportlīdzeklis bijis atzīts par nozagtu, ko apliecina Valsts policijas izsniegti dokumenti vai informācija reģistrā par transportlīdzekļa nozagšanu vai atrašanu,
- laiku, kad Latvijā reģistrēts transportlīdzeklis bijis izvests no Latvijas un bijis reģistrēts ārzemēs,
- transportlīdzekli, kas reģistrēts fiziskajai personai īpašumā, par laiku no šīs fiziskās personas nāves brīža līdz īpašnieka maiņas vai valdītāja reģistrācijas brīdim,
- transportlīdzekli, kuru noņem no uzskaites atsavināšanai Latvijā vai izvešanai no Latvijas zvērināts tiesu izpildītājs, institūcija vai iestāde, kas veic lēmumu vai spriedumu piespiedu izpildi, pamatojoties uz izpildu dokumentu,
- transportlīdzekli, kuram ir vai tiek reģistrēts vēsturiskā spēkrata statuss,
- transportlīdzekli, kurš ir vai tiek reģistrēts par sporta transportlīdzekli,

- laiku, kad transportlīdzeklis noņemts no uzskaites atsavināšanai Latvijā vai izvešanai no Latvijas vai transportlīdzekļa reģistrācija pārtraukta uz laiku, nododot numura zīmes, vai arī transportlīdzeklis izslēgts no reģistra,
- tādu transportlīdzekli, kas pēc savas konstrukcijas kā vienīgo mehānisko dzinējspēku izmanto enerģiju no transportlīdzeklī glabātās elektroenerģijas vai dzinējspēka glabāšanas iekārtas (piemēram, akumulators, kondensators, spararats vai ģenerators),
- transportlīdzekli, kura īpašniekam, turētājam vai valdītājam vai šādas personas laulātajam apgādībā ir bērns invalīds ar pārvietošanās traucējumiem. Atbrīvojumu piemēro attiecībā uz vienu šādu personai vai tās laulātajam īpašumā, turējumā vai valdījumā reģistrētu transportlīdzekli.

Transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojumi:

- Par transportlīdzekli (izņemot operatīvo transportlīdzekli), kura īpašnieks, turētājs vai valdītājs ir Iekšlietu ministrijas padotībā esoša iestāde, Aizsardzības ministrijas padotībā esoša institūcija vai Nacionālie bruņotie spēki, pašvaldības policijas iestāde transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli maksā 50 procentu apmērā.
- Lauksaimniecības produktu ražotājs, lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvā sabiedrība un atzīta akvakultūras (dīķsaimniecības tipa) saimniecība transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par kravas automobili, kas pēc savas konstrukcijas paredzēts dažādu kravu pārvadāšanai, un piekabi vai puspiekabi, kas pēc savas konstrukcijas paredzēti dažādu kravu pārvadāšanai, maksā 50 procentu apmērā
- Persona, kurai pašai vai kopā ar laulāto vai kuras laulātajam apgādībā ir trīs nepilngadīgi bērni vai vairāk, par vienu no tās īpašumā, turējumā vai valdījumā reģistrētu transportlīdzekli transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokli par attiecīgo kalendāro gadu maksā 80 procentu apmērā.

Uznēmuma vieglo transportlīdzekļu nodoklis [1;19]

Nodokļa objekts – komersanta, vai ārvalsts komersanta filiāles, vai zemnieku saimniecības īpašumā vai turējumā esošs vai uz darba līguma pamata lietots, vai arī no personas, kura nav komersants patapināts vieglais transportlīdzeklis, kurš pēc savas konstrukcijas un iekšējā aprīkojuma ir paredzēts pasažieru un to bagāžas pārvadāšanai, kurā sēdvietu skaits, neskaitot vadītāja vietu, nepārsniedz astoņas sēdvietas, kurš reģistrēts kā vieglais, vieglais pasažieru vai vieglais plašlietojuma automobilis.

Nodokļa maksātāji - komersanti un ārvalsts komersanta filiāles, kas ierakstītas komercreģistrā, vai zemnieku saimniecības, kas reģistrētas Uzņēmumu reģistrā, un kuru īpašumā vai turējumā ir vieglais transportlīdzeklis, kas ir uzņēmumu vieglā transportlīdzekļa objekts.

Nodokļa likmes – nodoklis ir fiksēts kā fiksēts ikmēneša maksājums, atkarībā no vieglā transportlīdzekļa reģistrēšanas datuma un motora tilpuma:

- ja transporta līdzeklis reģistrēts līdz 2005.gada 1. janvārim – 42.69 EUR mēnesī,
- ja transportlīdzeklis reģistrēts pēc 2005.gada 1. janvāra:
  - a) ar motora tilpumu līdz 2000 cm³ – 27.03 EUR mēnesī,
  - b) ar motora tilpumu no 2001 – 2500 cm³ – 42.69 EUR mēnesī,
  - c) ar motora tilpumu virs 2500 cm³ – 56.91EUR mēnesī.

Nodokļa atbrīvojumi – uzņēmuma vieglo transportlīdzekļu nodokli nemaksā:

- par operatīvajiem transportlīdzekļiem,
- par vieglajiem taksometriem,
- par transportlīdzekļu ražotāja pilnvarotas personas (komersanta vai ārvalsts komersanta filiāles) īpašumā vai turējumā esošajiem demonstrācijas transportlīdzekļiem,
- par komersanta vai ārvalsts komersanta filiāles īpašumā vai turējumā esošajiem īstermiņa iznomāšanai vai īstermiņa iznomāšanai kopā ar vieglo transportlīdzekļu tirdzniecību paredzētajiem transportlīdzekļiem, ja vieglo transportlīdzekļu iznomāšanas pakalpojumi veido ne mazāk kā 90% no kopējā apgrozījuma, un kurus komersants vai ārvalsts komersanta filiāles deklarējusi Ceļu satiksmes drošības direkcijā,
- par transportlīdzekļiem, kurus nodokļa maksātājs izmanto tikai un vienīgi savas saimnieciskās darbības vajadzībām un deklarējis Ceļu satiksmes drošības direkcijā,
- par laiku, kad transportlīdzeklis bijis atzīts par nozagtu,
- par laiku, kad transportlīdzeklis normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos bijis apķīlāts un tā izmantošana ceļu satiksmē bijusi liegta,
- par laiku, kad transportlīdzeklis noņemts no uzskaites vai transportlīdzekļa reģistrācija pārtraukta uz laiku, nododot numura zīmes,
- par transportlīdzekli, kuram ir reģistrēts vēsturiskā spēkrata statuss,
- par vieglo transportlīdzekli, kuram reģistrācijas apliecībā sadaļā „Piezīmes” ir atzīme „Sporta”,

- par laiku, kad Latvijā reģistrēts transportlīdzeklis bijis izvests no Latvijas un bijis reģistrēts ārzemēs.

2.3. Nodokļu ieņēmumu dinamika

Tā kā nodokļu svarīgākā funkcija ir ieņēmumu nodrošināšana budžetā valsts kopējo funkciju veikšanai, šajā sadaļā tiks analizēta nodokļu ieņēmumu dinamika pēdējo desmit gadu laikā.

Kopumā nodokļu ieņēmumi vislielākajā mērā ir saistīti ar makroekonomiskajiem rādītājiem valstī un tos parasti salīdzina ar iekšzemes kopprodukta IKP apjomu. Valsts nodokļu sistēma regulāri tiek pilnveidota atbilstoši valsts fiskālajām un ekonomiskajām interesēm. Laika posmā no 2004. gada līdz 2014. gadam nodokļu ieņēmumi ir svārstījušies. Dažādos gados tie ir gan kāpuši uz augšu, gan samazinājušies. (skat. 2.2 tabula)

2.2 tabula [17]

Nodokļu ieņēmumi 2004.g. – 2015.g. (% no iekšzemes kopprodukta)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 plāns
Nodokļu ieņēmumi t.sk.	29.5	28.4	29.9	32.1	32.6	32.1	27.0	27.4	27.7	27.7	27.7	27.5
Tiešie nodokļi	18.0	16.9	17.7	19.6	20.9	21.0	16.3	16.4	16.5	16.6	16.2	16.0
Netiešie nodokļi	11.2	11.3	11.9	12.3	11.5	10.9	10.6	10.8	11.0	10.9	11.1	11.2
Pārējie nodokļi	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3

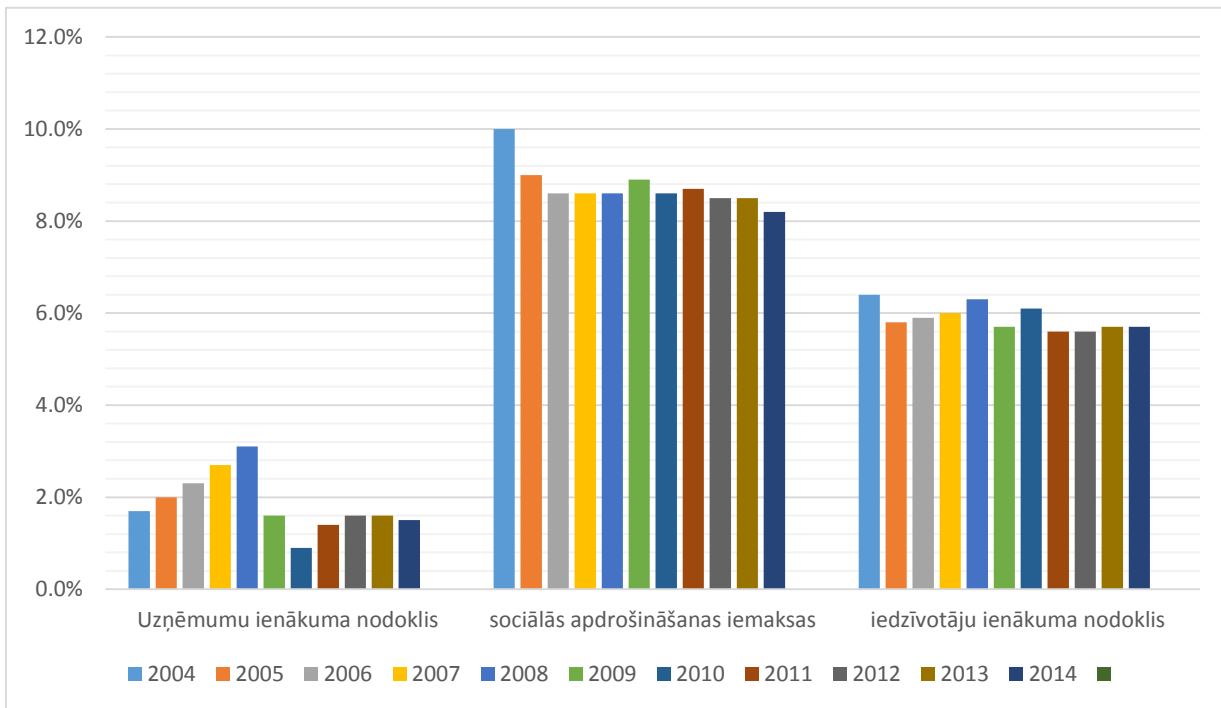
2014.gadā tiešo nodokļu īpatsvars kopproduktā bija 16.2 %, kas ir mazāk nekā 2004.gadā, kad tiešo nodokļu ieņēmumi bija 18.0%

Lielāko daļu no tiešo nodokļu ieņēmumiem veido valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu, iedzīvotāju ienākuma nodokļa un uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi.

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumus galvenokārt ietekmē tautsaimniecībā nodarbināto skaits, darba samaksa, ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma un atvieglojumu apmērs, kā arī minimālā darba alga. Kopš 2005.gada iedzīvotāju ienākuma nodokļa politikas pasākumi tika vērsti uz nodokļa sloga samazināšanu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, samazinot iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi, kā arī paaugstinot atvieglojumu par apgādājamajām personām. Sākoties ekonomikas lejupslīdei 2009.gadā, lai nodrošinātu stingru fiskālo konsolidāciju, tika paaugstināts iedzīvotāju ienākuma nodoklis un samazināts neapliekamais minimums. 2011.gadā, atkopjoties no ekonomikas lejupslīdes, ienākuma nodokļa politikas pasākumi atkal tika vērsti uz nodokļa sloga samazināšanu iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem.[17] Tostarp arī 2014.gada 1.janvāra grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” paredz, ka 2015.gadā un 2016.gadā ik gadu iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme tiks samazināta par 1 procentpunktu, 2016.gadā sasniedzot 22%. [17]

Kopējie iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumi 2014.gadā bija 1 385,2 milj. euro, kas salīdzinājumā ar 2013.gadu ir par 52,3 milj. euro jeb 3,9% vairāk. Tas skaidrojams ar nodarbinātības un darba samaksas pieaugumu, kā arī ar īstenotajiem ēnu ekonomikas apkarošanas pasākumiem.[2;8]

Sociālās apdrošināšanas iemaksām ir ieņēmumu ziņā lielākais īpatsvars no visiem tiešajiem nodokļiem. Sociālās apdrošināšanas iemaksas 2014.gadā veidoja 29,6% no kopbudžeta nodokļu ieņēmumiem. (skat. 2.1 attēlu)

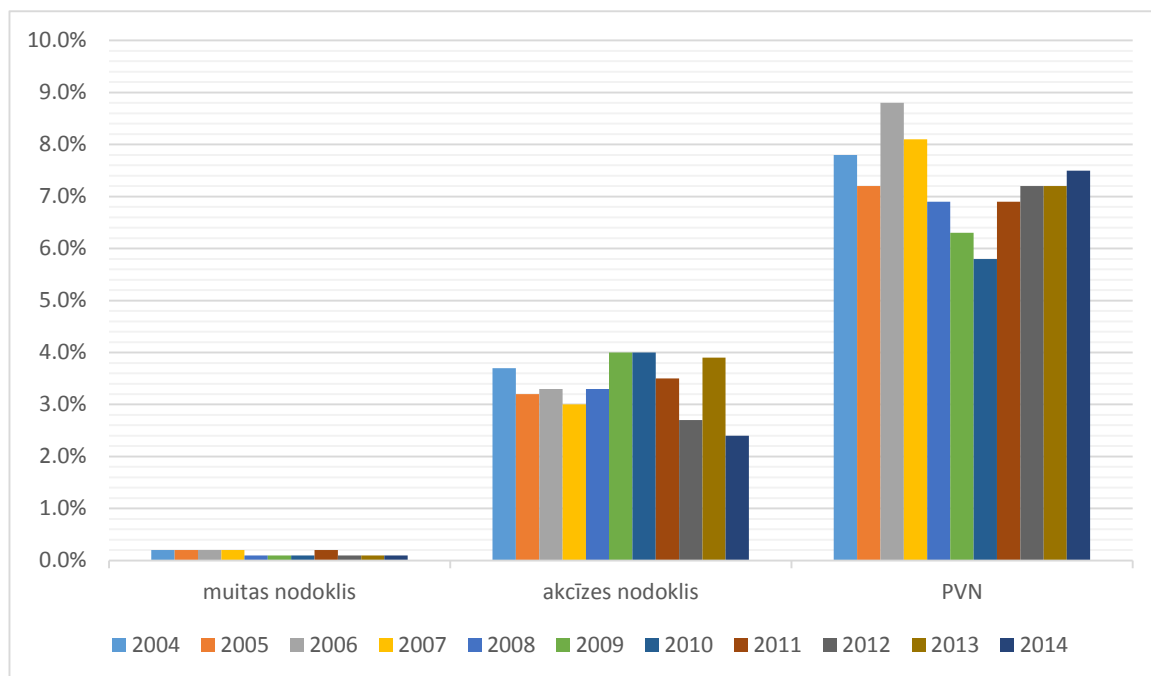

2.1 attēls. Tiešo nodokļu īpatsvars IKP[17]

Lielāko daļu no netiešo nodokļu ieņēmumiem veido pievienotās vērtības nodokļa un akcīzes nodokļa ieņēmumi.

Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumi ir nozīmīgs valsts pamatbudžeta ieņēmumu avots, kas 2014.gadā veidoja 53,3% no valsts pamatbudžeta nodokļu ieņēmumiem. Pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu izpildi būtiski ietekmē nodokļa atmaksas. Saskaņā ar Valsts ieņēmumu dienesta informāciju 2014.gadā pievienotās vērtības nodokļa atmaksas faktiski tika veiktas 944,5 milj. euro apmērā, t.i., par 49,9 milj. euro jeb 5,0% mazāk nekā 2013.gadā.[22]

Arī netiešo nodokļu jomā redzama tendence to īpatsvaram kopproduktā samazināties (skat. 2.2. attēlu).

2.2 .attēls Netiešo nodokļu īpatsvars IKP [17]

Latvijas ekonomika, veiksmīgi pārvarot 2008.gada globālo finanšu un ekonomisko krīzi, jau kopš 2010.gada trešā ceturkšņa uzrāda pozitīvus gada IKP pieauguma tempus, un pērn IKP palielinājās par 4,2%. Jāatzīmē, ka 2012. un 2013.gadā Latvijas tautsaimniecības izaugsme bija straujākā visu ES dalībvalstu vidū. Lai gan Latvijas IKP salīdzināmajās cenās joprojām atpaliek no pirmskrīzes augstākā apjoma, kas tika sasniegts 2007.gadā, atbilstoši FM prognozēm šo līmeni izdosies sasniegt jau 2016.gadā.

Nodokļu ieņēmumi 2004.g. – 2014.g.

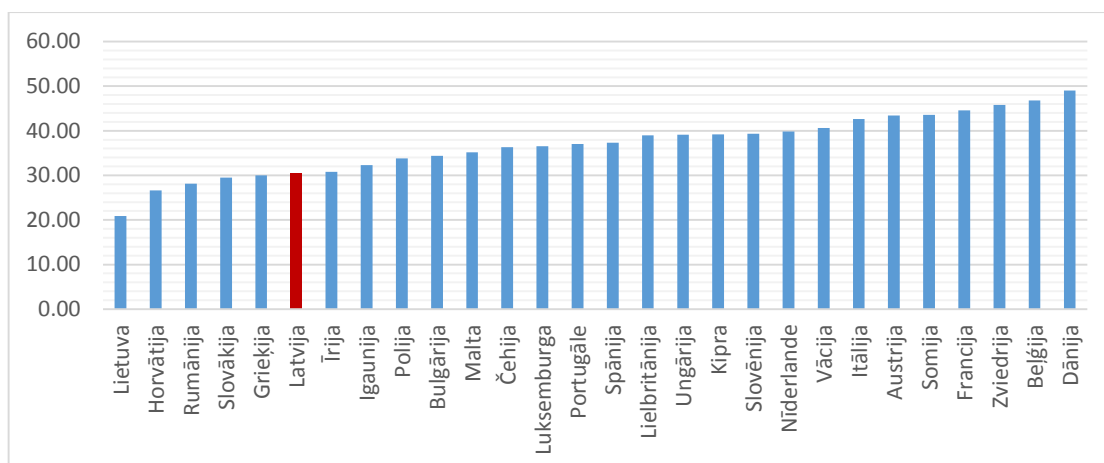
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (eur)
Nodokļu ieņēmumi	1544.6	2504.5	3260.6	4383.1	4207.3	3434.7	3308.8	3705.8	4207.9	4429.8	6354.2
Tiešie nodokļi	1225.7	1470.4	1911.2	2665.0	3219.0	2088.0	1984.2	2218.2	2542.5	2691.4	3716.1
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	435.5	509.1	657.2	888.0	1022.5	724.1	778.8	792.2	871.5	936.8	1385.2
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	662.4	780.6	1000.2	1377.2	1667.5	1166.7	1093.2	1229.6	1324	1392.1	1976.1
Uzņēmuma ienākuma nodoklis	127.8	180.7	253.8	399.8	529	197.2	112.2	196.4	347	362.5	354.8
Netiešie nodokļi	300.4	1010.7	1317.4	1678	950.29	1317.6	1300.6	1461.1	1633.6	1704.5	2587.9
PVN	48.7	677.1	930.5	1202.9	383	798.4	825.2	958.7	1116.6	1171.4	1803.7
Akcīzes nodoklis	234.6	314.4	366.2	448.1	540.9	504.1	458.1	481.5	494.6	513.7	748.6
Muitas nodoklis	17.1	19.2	20.7	27	26.39	15.1	17.3	20.9	22.4	19.4	35.6
Dabas resursu nodoklis	8.3	10.3	11.0	10.4	9.4	7.0	8.7	10.4	12.2	13.4	20.0
Izložu un azartspēļu nodoklis	10.2	13.1	21.0	29.7	28.6	22.1	15.3	16.1	19.6	20.5	30.2

Nodokļu ieņēmumi 2014.gadā bija 6354.2milj. euro, kas salīdzinājumā ar 2013.gadu ir par 35.96 milj. euro jeb 0.81% vairāk. Nodokļu ieņēmumu pieaugumu galvenokārt noteica iedzīvotāju un uzņēmumu ekonomiskās aktivitātes pieaugums un administrēšanas pasākumu pozitīvā ietekme.

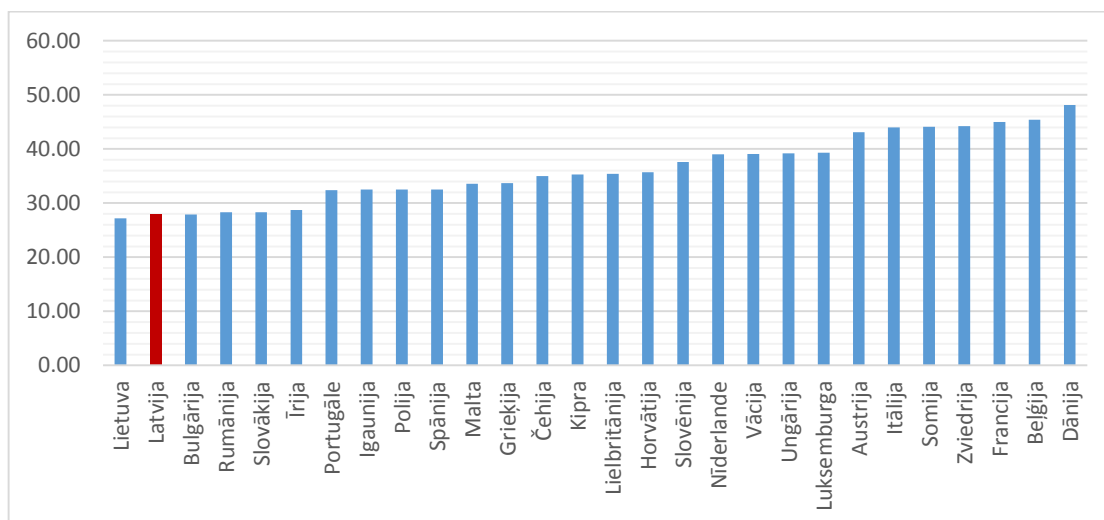
3. Latvijas nodokļu salīdzinājums ar Eiropas Savienību

3.1. Nodokļu ieņēmumi % no IKP pa valstīm

3.1. attēlā ir atspoguļots kopējo nodokļu ieņēmumu sadalījums procentos no IKP 2014. gadā, un salīdzinājumam 3.2. attēlā ir atspoguļots tas pats 2012. gadā.

3.1.attēls Nodokļu ieņēmumi % no IKP 2014.gadā [20]

3.2.attēls Nodokļu ieņēmumi % no IKP 2012.gadā [20]

2012. gadā kopējo nodokļu ieņēmumu attiecība pret IKP ES-28 valstīs bija 36.26%, bet šis rādītājs ievērojami atšķirās dažādās dalībvalstīs – no 27.2% Lietuvā līdz 48.1% Dānijā. Savukārt 2014.gadā kopējo nodokļu ieņēmumu vidējais īpatsvars % no IKP starp ES – 28 bija 36.83%. Tātad jau pāris gadu laikā varam redzēt, ka nodokļu ieņēmumi, lai arī nedaudz, bet palielinās. Augstākie nodokļu ieņēmumi ir novērojami bagātākajās valstīs – Dānijā, Beļģijā, Francijā, Zviedrijā.

Latvijas nodokļu ieņēmumu attiecība pret IKP 2012.gadā bija 27.9%, kas otrs zemākais rādījums aiz Lietuvas. 2014.gadā esam pakāpušies par četrām pozīcijām uz augšu – 30.4%, atstājot aiz sevis tādas valstis kā Lietuva, Horvātija, Rumānija, Slovākija un Grieķija.

2012. gadā atšķirība starp nodokļu attiecību pret IKP dalībvalstīs ar augstākajiem un zemākajiem nodokļu rādītājiem bija gandrīz 20.9 procentpunkts. 2014. gadā atšķirība ir jau lielāka un tā sastāda 28.10 procentpunktus.

Kopumā galvenie šīs dažādības iemesli ir atšķirības nodokļu struktūrā (piem., nodokļu likmes, nodokļu bāze, sliekšņi, atbrīvojumi, u.c.), nodokļu iekasēšanas efektivitātē, kā arī iespējami dažādie ēnu ekonomikas līmeņi.

Latvijā ir viens no zemākajiem nodokļu slogiem ES vērtējot nodokļu ieņēmumus procentos no iekšzemes kopprodukta.[20]

3.2. Pievienotās vērtības nodoklis

Pievienotās vērtības nodoklis Latvijā nodrošina apmēram piekto daļu no visiem valsts kopbudžeta ieņēmumiem.[22]

Tā kā šī nodokļa atšķirīga piemērošana dažādās ES dalībvalstīs var būtiski izkropļot konkurences nosacījumus Eiropas kopējā tirgū, ES ir izvirzījusi ļoti stingrus nosacījumus nodokļa piemērošanai. Dalībvalstīm ir noteiktas stingras prasības kādas var būt pievienotās vērtības nodokļa likmes. Kā tas ir minēts Eiropas Padomes sestajā direktīvā, ir pieļaujamas divu veidu likmes – standartlikme, kas nevar būt zemāka par 15 procentiem, un dalībvalstis savā teritorijā var piemērot arī vienu vai divas samazinātās likmes, kas savukārt nevar būt zemākas par 5 procentiem no darījumu vērtības.[22]

Latvijas PVN likme ir 21%. Visaugstākā likme ir Ungārijā – 27%, otra augstākā likme ir Dānijā, Horvātijā un Zviedrijā – 25%. Savukārt viszemākā Luksemburgā – 17%. Tāda pati PVN likme kā Latvijā ir 5 valstīm Beļģijai, Čehijai, Spānijai, Lietuvai un Nīderlandei, bet augstākas PVN likmes ir 12 valstīm.

ES dalībvalstīs kopumā tiek piemērotas 10 dažādas PVN likmes. Vidējā likme veido 21.61% (skatīt 3.1. tabulu par likmēm ES dalībvalstīs un Latvijā)

PVN likmes ES dalībvalstīs un Latvijā

	Standarta likme %	Samazinātā likme %		Standarta likme %	Samazinātā likme %
Beļģija	21	12	Lietuva	21	9
Bulgārija	20	9	Luksemburga	17	8
Čehija	21	15	Ungārija	27	18
Dānija	25		Malta	18	7
Vācija	19	7	Nīderlande	21	6
Igaunija	20	9	Austrija	20	10
Griekija	23	13	Polija	23	8
Spānija	21	10	Portugāle	23	13
Francija	20	10	Rumānija	24	9
Horvātija	25	13	Slovēnija	22	9.5
Īrija	23	13.5	Slovākija	20	10
Itālija	22	10	Somija	24	14
Kipra	19	9	Zviedrija	25	12
Latvija	21	12	Lielbritānija	20	5

3.3. Akcīzes nodoklis

Ar akcīzes nodokli kā patēriņa nodokli Eiropas Savienības kopējā tirgū būtiski var ietekmēt konkurences apstākļus starp dalībvalstīm, tādēļ Eiropas Savienībā ļoti strikti tiek reglamentēti nosacījumi akcīzes nodokļa piemērošanai 3 preču grupām, tas ir, naftas produktiem, alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem. Akcīzes nodokļa harmonizācija ir attiecināta uz nodokļa minimālo likmju noteikšanu, apliekamo preču struktūras saskaņošanu, šo preču aprites un nodokļa maksāšanas kārtības saskaņošanu.[20]

Tā kā Latvija ir apņēmusies saskaņot ar Eiropas Savienības prasībām arī nodokļu normatīvos aktus, 1997.gadā Latvijā tika uzsākta akcīzes nodokļa reforma. Tā rezultātā 1998.gada 1.janvārī stājās spēkā likums “Par akcīzes nodokli alkoholiskajiem dzērieniem” un likums “Par akcīzes nodokli tabakas izstrādājumiem”. Pēdējais pieņemtais likums, kas saistīts ar akcīzes nodokļa harmonizēšanas procesu ir likums “Par akcīzes nodoklis alum”, kas stājās spēkā 200.gada 1.janvārī.[22]

3.3.1. Akcīzes nodoklis naftas produktiem

Akcīzes nodokļa naftas produktiem mērķis ir ierobežot naftas produktu patēriņu dēļ to kaitīgās ietekmes uz apkārtējo vidi, kā arī dot valstij ieņēmumus. Daļa no ieņēmumiem tiek izmantoti ceļu remontam un uzturēšanai.[19]

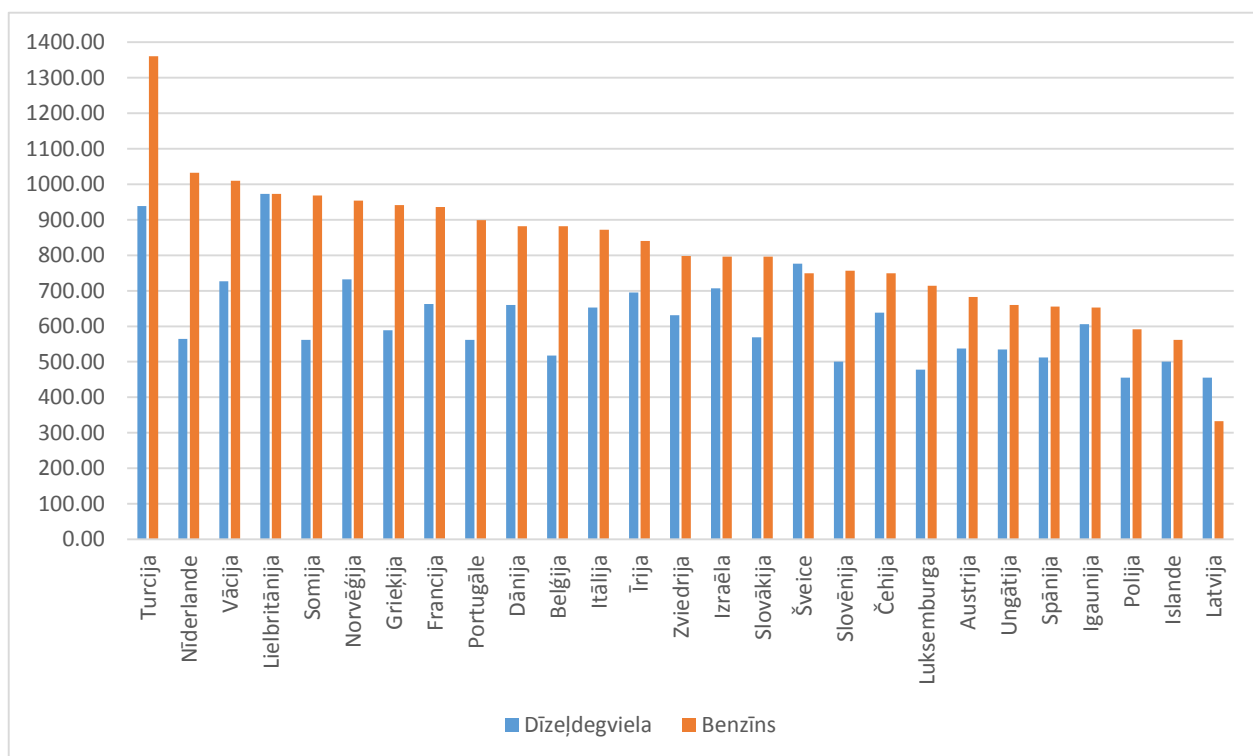
Pašlaik spēkā esošie ES noteikumi par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai, ir noteikti Enerģētikas nodokļu direktīvā 2003 / 96 / EC, kas stājās spēkā 1. gada 2004. Tā sevī ietver kopējo ES regulējumu attiecībā uz nodokļu uzlikšanu degvielai, kurināmajam un elektroenerģijai. Minimālās likmes enerģijas produktiem, ko lieto kā motoru degvielu un apkurei. Minimālās likmes komerciāliem un rūpnieciskiem nolūkiem, piemēram, lauksaimniecības mašīnām un stacionāros dzinējos, celtniecībā un valsts būvdarbos (skat. 3.2 un 3.3 tabulas).[20]

3.2.tabula[20]

Minimālā likme degvielai		
Degviela	Vienība	Likme
Svinu saturošs benzīns	Euro par 1000 litriem	421
Bezsvina benzīns	Euro par 1000 litriem	359
Dīzeļdegviela	Euro par 1000 litriem	330
Kerasīns	Euro par 1000 litriem	330
Sašķidrinātā gāze	Euro par 1000 kilogramiem	125
Dabasgāze	Euro par gigadžoulu	2.6

Minimālā likme degvielai ko izmanto komerciālai un rūpnieciskai izmantošanai.		
Degviela	Vienība	Likme
Dīzeļdegviela	Euro par 1000 litriem	21
kerasīns	Euro par 1000 litriem	21
Sašķidrinātā gāze	Euro par 1000 kilogramiem	41
Dabas gāze	Euro par gigadžouliem	0.3

Šobrīd Latvijā ir viszemākā likme degvielai starp Eiropas Savienības valstīm, bet visaugstākā tā ir Turcijā. Otrā vietā ierindojas Nīderlande, kurai seko Vācija un Lielbritānija (skat. 3.3. attēlu).

3.3.attēls Akcīzes nodokļa likmes dīzeļdegvielai un benzīnam Eiropas valstīs, euro par 1000 litriem [autores veidot pamatojoties uz [20] datiem]

3.3.2. Akcīzes nodoklis alkoholiskajiem dzērieniem un alum

Akcīzes nodokļa alkoholiskajiem dzērieniem mērķis ir ierobežot to patēriņu, dēļ to kaitīgās ietekmes uz cilvēka veselību, kā arī dot valstij attiecīgus nodokļa ieņēmumus.[19]

Akcīzes nodoklis alkoholam tiek regulēts, izmantojot divus galvenos ES tiesību aktus. Direktīva 92 / 83 /EEK par akcīzes nodokļu struktūru saskaņošanu alkoholam un alkoholiskiem dzērieniem. Tajā ietverti arī īpaši noteikumi, piemēram, pazeminātās likmes, mazām alus darītavām un spirta rūpnīcām.

Direktīva 92 / 84 /EEK par minimālajām likmēm, kas jāpiemēro katrai alkoholisko dzērienu kategorijai. Tas paredz arī samazinātas likmes dažiem Grieķijas reģioniem un Itālijas reģioniem, Madeiras un Azoru salās Portugālē.

Eiropas Savienība ir noteikusi minimālās likmes alkoholiskajiem dzērieniem (skat. 3.4.tabulu).[20]

3.4.tabula [20]

ES noteiktās minimālās likmes alkoholiskajiem dzērieniem

Produkts	Likme par	Minimālā likme
Alus	100 l tilpuma	0.75 €
	spirta tilpumkoncentrācijas procents uz 100 l	1.87 €
Vīns	100l tilpuma	0 €
Starpprodukts (piem sidrs, šerijs)	100l tilpuma	45 €
Spirts	100 l tīra spirta	550 €

Latvijā spēkā esošās akcīzes nodokļa likmes stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem un vīnam šobrīd pārsniedz ES noteikto minimālo līmeni. Palielinot nodokli tas būtu lielāks nekā citās Baltijas valstīs, kas var izraisīt negatīvas sekas, veicinot kontrabandas alkohola ieplūšanu valstī un ieņēmumu samazināšanos.

Taču salīdzinot ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm Latvijā akcīzes nodoklis alkoholiskiem dzērieniem ir salīdzinoši zems. Tā, piemēram, vīnam visaugstākais nodoklis Īrijā, Lielbritānijā, kurām seko Somija un Zviedrija. Bet viszemākais nodoklis ir Francijā, Rumānijā. Trešajā vieta ierindojas Polija, kurai seko Ungārija un Latvija.

Ja skatās tādas kategorijas kā spirts un starpprodukti, tad Latvija šajās jomas ir pa vidu. Starpproduktiem visaugstākais akcīzes nodoklis ir Īrija, tālāk nāk Somija,

Zviedrija un Lielbritānija. Viss zemākais ir Kiprā, Bulgārijā, kurai seko Spānija, Horvātija un Luksemburga. Savukārt spirtam visaugstākais akcīzes nodoklis ir Zviedrijā, otrā vieta ierindojas Somija, trešajā Īrija, tālāk Lielbritānija un Grieķija. Viss zemākais ir Bulgārijā, Horvātijā, trešajā vietā ierindojas Spānija, ceturta – Kipra, piektajā – Itālija (skat. 1. pielikumu, 2. pielikumu, 3. pielikumu, 4. pielikumu).

Akcīzes nodoklis labi sasaucas ar veselības programmu, tādēļ uzskatu, ka Latvijai vajadzētu ņemt piemēru no Tām Eiropas Savienības dalībvalstī kurās akcīzes nodoklis ir augstāks, lai samazinātu alkohola patēriņu, jo īpaši jauniešu vidū. Taču strauji paaugstinot šo nodokli pastāv liela iespējamība kontrabandas attīstībai.

3.3.3. Akcīzes nodoklis tabakai

ES akcīzes nodokļa normas mērķis ir novērst tabakas izstrādājumu tirdzniecības traucējumus vienotajā tirgū, nodrošinātu godīgu konkurenci starp uzņēmumiem, kā arī samazināt administratīvo slogu uzņēmējiem.[19]

Arvien vairāk tabakas akcīzes nodokli, tiek uzskatīta arī par līdzekli, kas atbalsta citas politikas, jo īpaši veselības politiku.

Tabakas izstrādājumi ir pakļauti arī vispārējiem noteikumiem par akcīzes precēm saskaņā ar ES tiesību aktiem.

Akcīzes nodoklis tabakas izstrādājumiem tiek regulēts galvenokārt ar direktīvu 2011 / 64 / EU. Direktīva nosaka produkta kategoriju, struktūru un minimālās akcīzes nodokļa likmes tabakas izstrādājumiem. ES akcīzes nodokļa normas pamatā nošķir cigaretes un citus tabakas izstrādājumus.[20]

Saskaņā ar Direktīvu 2011 / 64 / EU, akcīzes nodoklis cigaretēm sastāv no divām daļām:

- fiksētu summu par 1000 cigaretēm.
- procentos no mazumtirdzniecības cenas.

Salīdzinoši ar Eiropas Savienības dalībvalstīm Latvijā ir diezgan zems akcīzes nodoklis tabakas izstrādājumiem. Nodokli ko iekasē pa 1000 cigaretēm Latvija ierindojas 11 vietā. Visaugstākā likme ir Īrijā, Lielbritānijā. Trešajā vietā – Nīderlande, ceturtajā – Zviedrija, bet piektajā – Dānija. Savukārt viszemākais nodoklis ir Itālijā. Ja skatās kāda ir situācija akcīzes nodoklim ko maksā par 1000 cigāriem, tad arī šeit pirmo un otro vietu ieņem Īrija un Lielbritānija. Trešajā vietā ierindojas Igaunija,

ceturtajā – Zviedrija un piektajā – Bulgārija. Viszemākais nodoklis ir Vācijā, tālāk seko Francija. Trešajā vieta ir Malta, ceturtajā – Lietuva un piekto vietu ieņem Latvija. Smēķējamai tabakai par 1000 gramiem visaugstākais nodoklis atkal ir Īrijā un Lielbritānijā. Trešajā vieta – Zviedrija, ceturtajā – Grieķija un piektajā ierindojas Kipra. Latvijā šajā ziņā ierindojas vien 17. vietā. Viszemākais nodoklis smēķējamai tabakai ir Luksemburgā, tālāk seko Beļģija, Spānija, Somija un Polija. Salīdzinošos datus var apskatīt 3.5.tabulā.

3.5.tabula [20]

	Nodokļa likme par 1000 cigaretēm	Nodokļa likme par 1000 cigāriem un cigarellām	Nodokļa likme par 1000 gr.tabakas
Beļģija	36.89	0.00	16.50
Bulgārija	51.64	138.05	77.72
Čehija	46.91	51.63	68.94
Dānija	158.86	57.10	105.93
Vācija	96.30	14.00	46.75
Igaunija	46.50	211.00	61.00
Grieķija	82.50	0.00	156.70
Spānija	24.10	0.00	22.00
Francija	48.75	19.00	67.50
Horvātija	27.48	78.51	68.04
Īrija	255.69	295.35	273.18
Itālija	17.34	0.00	0.00
Kipra	55.00	90.00	150.00
Latvija	60.00	45.00	60.00
Lietuva	45.47	26.93	54.16
Luksemburga	18.39	0.00	10.00
Ungārija	40.28	0.00	0.00
Malta	82.50	21.65	88.36
Nīderlande	173.97	0.00	75.77
Austrija	45.00	0.00	0.00
Polija	49.45	93.99	33.79
Portugāle	88.20	0.00	75.00
Rumānija	64.23	68.77	87.04
Slovēnija	68.37	0.00	40.00
Slovākija	59.50	77.37	71.11
Somija	33.50	0.00	23.50
Zviedrija	166.06	146.26	202.46
Lielbritānija	236.57	295.10	231.89

3.4.Ienākuma nodokļi

3.4.1. Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Uzņēmuma ienākuma nodokļa objekts ir nodokļa maksātāja taksācijas perioda laikā gūtie ienākumi. Nodokļa bāze ir uzņēmumu finanšu peļņa, kuru atbilstoši likumam koriģē. Galvenokārt korekcijas veic, lai peļņu palielinātu pār izdevumiem, kuri netiek atzīti nodokļu vajadzībām (piemēram, ar saimniecisko darbību nesaistīti izdevumi), vai peļņu samazinātu par noteiktām summām, ja likums paredz nodokļa atvieglojumus. Piemēram, ar nodokli netiek apliktas summas, kas izmaksātas subsīdiju veidā kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai, kā arī ienākumi, kas gūti no to vērtspapīru pārdošanas, kuri atrodas publiskajā apgrozībā saskaņā ar likumu "Par vērtspapīriem".

Uzņēmuma ienākuma nodoklis dažādās Eiropas Savienības dalībvalstīs ir dažāds. Tas svārstās no 10% līdz 35%. kaut arī Latvijas uzņēmēji ir neapmierināti ar uzņēmuma ienākuma nodokļa lielumu, tomēr pavērojot citas Eiropas Savienības dalībvalstis jāsecina, ka Latvijā noteiktā uzņēmuma ienākuma nodokļa likme ir viena no zemākajām. UIN likme, kas kopš likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" spēkā stāšanās 1995.gada 1.aprīlī bija 25%, kopš 2002.gada tika pakāpeniski samazināta. Tādējādi uzņēmumu ienākuma nodokļa likme 2002.gadā bija 22%, 2003.gadā bija 19%, bet no 2004.gada ir 15%.

Latvijas uzņēmumu ienākuma nodoklis ar savu zemo likmi un daudzajiem atvieglojumiem ir uzskatāms par vienu no labvēlīgākajiem Eiropas Savienībā.

Vislielākā likme ir Maltā, savukārt vismazākā ir Bulgārijā. Salīdzinošos datus var redzēt 3.6.tabulā.

Uzņēmuma ienākuma nodoklis			
Malta	35.00%	Horvātija	20.00%
Beļģija	33.99%	Nīderlande	20.00%
Francija	33.30%	Somija	20.00%
Vācija	30.18%	Lielbritānija	20.00%
Spānija	30.00%	Čehija	19.00%
Luksemburga	28.59%	Polija	19.00%
Itālija	27.50%	Slovēnija	17.00%
Grieķija	26.00%	Rumānija	16.00%
Austrija	25.00%	Latvija	15.00%
Dānija	24.50%	Lietuva	15.00%
Slovākija	22.00%	Ungārija	10% - 19%
Zviedrija	22.00%	Īrija	12.50%
Igaunija	20.00%	Kipra	12.50%
Portugāle	12.5% - 27.5%	Bulgārija	10.00%

3.4.2. Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa apliekamā bāze ir fizisko personu ienākumi, kas gūti uz darba attiecību pamata un no saimnieciskās darbības. [1]

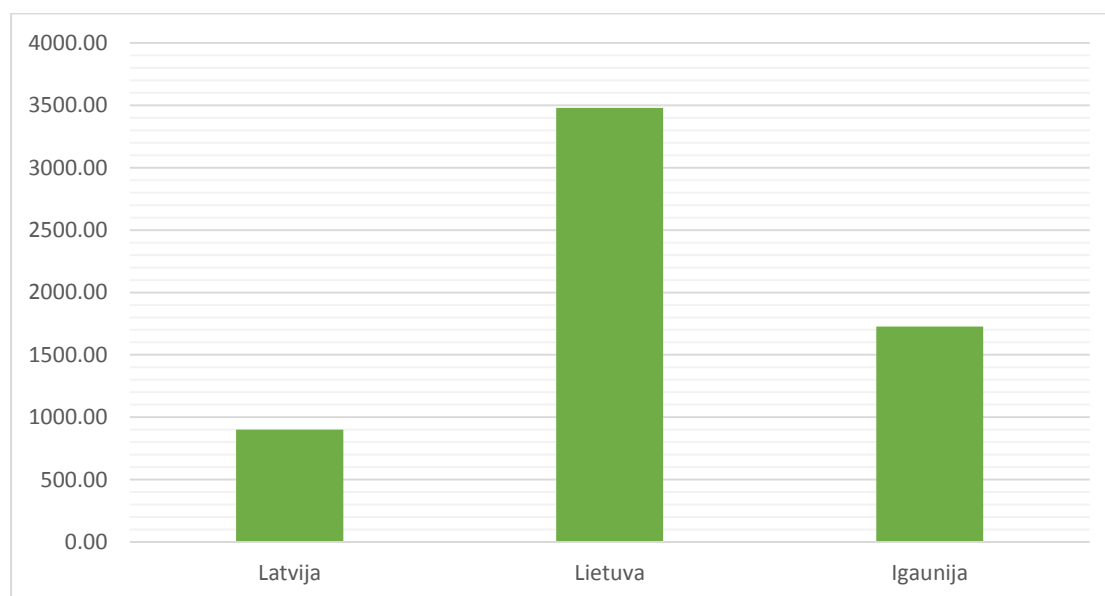
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis atbilstoši vispārpieņemtajiem ienākuma nodokļu noteikšanas principiem tiek noteikts no kopējā ienākuma apjoma, izslēdzot neapliekamo minimumu un nodokļa atvieglojumus un ienākuma starpību reizinot ar ienākuma nodokļa likmi.[22]

Latvija ir viena no septiņām valstīm (Bulgārija, Čehija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Rumānija, Slovākija) ES, kur rezidentiem tiek piemērota t.s. vienotā iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme, jo daudzās valstīs ir progresīvs iedzīvotāju ienākuma nodoklis. Tomēr ar 2010.gada 1.janvāri Latvijā paralēli pastāv arī IIN likme 15% apmērā, kura tiek piemērota ienākumam no kapitāla pieauguma, savukārt dividendēm un procentiem likme ir 10%. Latvijas ekonomikas lejupslīdes rezultātā tika pārtraukta uzsāktā pakāpeniskā iedzīvotāju ienākuma nodokļa sloga samazināšana iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem, palielinot neapliekamo minimumu. 2009.gadā un 2010.gada sākumā veiktās izmaiņas ir ievērojami palielinājušas iedzīvotāju ienākuma nodokļa slogu un padarījušas šo nodokli regresīvāku.[22] Šobrīd Latvijā noteiktais

neapliekamais minimums ir gandrīz trīs reizes zemāks kā Lietuvā un Igaunijā (skat 5.attēlu).

Neapliekamais minimums pēc būtības ir ienākumu daļa, kurai minimālā līmenī ir jānodrošina personas eksistencei nepieciešamie līdzekļi. Tas nozīmē, ka personas eksistenci minimālā līmenī nodrošinošie līdzekļi ir jāizslēdz no aplikšanas ar ienākuma nodokli.[21]

Ne visās Eiropas Savienības dalībvalstīs ir neapliekamais minimums.

3.4.attēls Neapliekamais minimums Baltijas valstīs EUR/gadā [16]

Kā redzams pēc datiem Lietuvā neapliekamais minimums ir krietni lielāks. Tas skaidrojams ar to, ka šajā valstī ir lielāks iedzīvotāju ienākuma nodoklis, tāpēc arī ir lielāks neapliekamais minimums. Tas, protams, arī ir atkarīgs no katras valsts ekonomiskā stāvokļa. Tā kā Latvijā nav augsti attīstīta ekonomika, tad valdība cenšas iekasēt nodokļus pēc iespējas vairāk.

Pamatprincips uz ko tiek balstīta ienākuma nodokļa sistēma ir taisnīguma princips, kas izriet no ienākuma nodokļa uzlikšanas, pamatojoties uz nodokļa maksātāju maksātspēju. Taisnīguma principa īstenošana izpaužas gan kā vertikālā, gan horizontālā taisnīguma principa ievērošana.[7]

Īstenojot vertikālo taisnīguma principu, nodokļa maksātājiem ar dažādu maksātspēju tiek uzlikts atšķirīgs nodokļu slogs, tas ir, tiem, kuru maksātspēja noteiktu apstākļu dēļ ir lielāka, tiek uzlikti proporcionāli lielāki nodokļi. Atbilstoši horizontālā

taisnīguma principam nodokļa maksātājiem ar vienādu maksātspēju tiek uzlikts vienāds nodokļu slogs, tas ir, visi indivīdi, kuri nosacīti atrodas līdzīgos apstākļos, ar nodokļiem tiek aplikti vienādā mērā.[7]

Lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu ienākuma nodokļa piemērošanā tiek ievērots vertikālā taisnīguma princips, kas nozīmē, ka fiziskās personas ar lielākiem ienākumiem maksā lielāku nodokli pēc tā saucamās progresīvās likmju skalas. (skat 3.7.tabulu).

3.7.tabula [16;20]

Es dalībvalstu iedzīvotāju ienākuma nodokļa likme

Vācija		Itālija	
0 – 8354 €	0%	0 – 15000 €	23%
8355 – 13469 €	14% - 23.97%	15001 – 28000 €	27%
13470 – 52881 €	23.97% - 42%	28001 – 55000 €	38%
52882 – 250730 €	42%	55001 – 75000 €	41%
virs 250731 €	45%	virs 75001 €	43%
Nīderlande		Lielbritānija	
0 – 18628 €	33%	0 – 23552 €	0%
18628 – 33436 €	41%	23553 – 56736 €	20%
33437 – 55694 €	42%	56737 – 203285 €	40%
virs 55695 €	52%	virs 203286 €	45%
Francija		Dānija	
0 – 5963 €	0%	0 – 41000 €	0%
5964 – 11896 €	5.30%	41001 – 279800 €	37.48%
11897 – 26420 €	14%	279801 – 335800 €	43.48%
26421 – 70830 €	30%	virs 335801 €	59%
virs 70831 €	41%		
Spānija			
0 – 5150 €	0%		
5151 – 17707 €	24%		
17708 – 33007 €	28%		
33008 – 53407 €	37%		
53408 – 120000 €	43%		
120001 – 175000 €	44%		
175001 – 300000 €	45%		
virs 300001 €	45%		

Pēc šiem datiem varam redzēt, ka ir arī valstis, kur līdz noteiktam ienākuma līmenim ienākumi ar nodokli neapliekas, kā arī to, jo lielāki ienākumi, jo lielāks ienākuma nodoklis.

Kā labu piemēru, kuru varētu parņemt sarī Latvija var minēt Vāciju, Franciju, Spāniju un Dāniju, kur ienākumi līdz noteiktam līmenim netiek aplikti ar iedzīvotāju ienākuma nodokli.

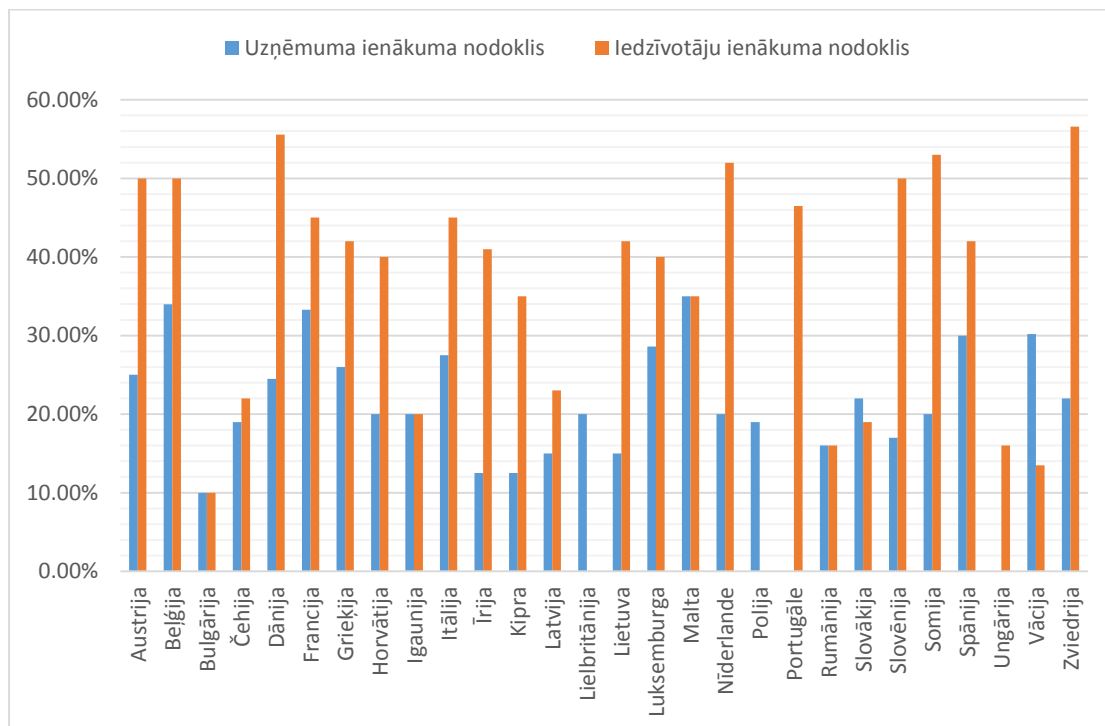
Datus par ES dalībvalstīs esošo iedzīvotāju ienākuma nodokli var redzēt 3.8. tabulā.

3.8.tabula [20]

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis			
Lielbritānija	20% - 45%	Lietuva	42.00%
Polija	18% - 32%	Īrija	41.00%
Zviedrija	56.60%	Horvātija	40.00%
Dānija	55.56%	Luksemburga	40.00%
Somija	53.00%	Kipra	35.00%
Nīderlande	52.00%	Malta	35.00%
Beļģija	50.00%	Latvija	23.00%
Austrija	50.00%	Čehija	22.00%
Slovēnija	50.00%	Igaunija	20.00%
Portugāle	46.50%	Slovākija	19.00%
Francija	45.00%	Ungārija	16.00%
Itālija	45.00%	Rumānija	16.00%
Grieķija	42.00%	Vācija	13.50%
Spānija	42.00%	Bulgārija	10.00%

Pēc šiem datiem ir redzams, ka lielākais nodoklis ir Zviedrijā un Dānijā, bet vismazākais nodoklis tika maksāts Bulgārijā un Vācijā. Arī Latvijā ir salīdzinoši zems iedzīvotāju ienākuma nodoklis un tas ir veidots ievērojot horizontālā taisnīguma principu, kas nozīmē, ka ienākumi tiek aplikti ar nodokli piemērojot visiem nodokļa maksātājiem vienotu likmi.

6.attēlā var redzēt salīdzinošos datus par uzņēmuma ienākuma nodokli un iedzīvotāju ienākuma nodokli ES dalībvalstīs un Latvijā.

6.attēls Uzņēmuma ienākuma nodokli un iedzīvotāju ienākuma nodokli ES dalībvalstīs [autores veidots]

Secinājumi un priekšlikumi

Autors no darba ir secinājis:

1. Pirmās nodokļu sistēmas izveidošana Latvijā bija saistīta ar daudzām grūtībām, kas radās brīvvalsts pirmajos pastāvēšanas gados.
2. Valsts pastāvēšanas pirmajos gados nodokļi sastādīja nelielu daļu no visiem valsts ieņēmumiem un tas neapmierināja valsts interese, tādēļ turpmākajos gados tiem tika pievērsta lielāka uzmanība.
3. Saimnieciskās dzīves uzplaukuma gados izveidojās valsts nodokļu sistēma.
4. Nodokļu sistēmas pamatā ir pieci pamatnoteikumi : ekonomiskā efektivitāte, elastība, objektivitāte, administratīvā vienkāršība un politiskā atbildība.
5. Nodokļi pilda noteiktas funkcijas. Jau kopš senatnes nodokļi vispirms tika izmantoti lai uzturētu valsts aparātu, armiju un citas valstij svarīgas institūcijas. Tādejādi iedzīvotāji tika iesaistīti valsts vajadzību finansēšanā.
6. Ir dažādas nodokļu likmes, izšķir stingrās, proporcionālās, progresīvās un regresīvās nodokļu likmes. Praksē visbiežāk lieto progresīvās nodokļu likmes, jo tās tiek uzskatītas par ekonomikas automātisko stabilizatoru.
7. 2010.gadā Latvijā spēkā esošā nodokļu sistēma veicināja nekustamā īpašuma tirgus pārkaršanu, kam par iemeslu bija zemi nodokļi nekustamajam īpašumam, kapitāla pieaugumam un spekulācijām.
8. Nodokļu politikas mērķis ir iekasēt nodokļus visefektīvākajā veidā un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, nodrošinot nodokļu sistēmas stabilitāti un prognozējamību ilgākā laika posmā. Nodrošināt nodokļu sistēmas atbilstību starptautiskām saistībām, tai skaitā, Eiropas Savienības normatīvajiem aktiem, vienlaikus ievērojot Latvijas nacionālās intereses.
9. Latvijā ar vien biežāk dzirdam, ka ar mūsu nodokļu sistēmu kaut kas nav kārtība. Mums ir regresīvā nodokļu sistēma - maznodrošinātajiem nodokļu slogs ir krietni lielāks kā bagātajiem. Pēc autores domām tas nemainīsies, līdz nemainīsies domāsana Latvijas Republikas saeimas deputātiem.
10. Progresīva nodokļu sistēma noteikti neatrisinās visas Latvijas ekonomiskās problēmas, tomēr tas ir instruments ar ko valsts var regulēt savu ekonomisko attīstību. Līdz ar to valsts vadītājiem nebūtu jābaidās izmantot šo instrumentu, lai Latvijā attīstītu ražošanu un mazinātu sociālo spriedzi.
11. Tieši progresīvā nodokļu politika var dot labumu Latvijai. Lielajiem ražošanas uzņēmumiem, kuri ir vieni no lielākajiem nodokļu maksātājiem,

samazinātos darba spēka izmaksas, jo tajos vairums strādājošajiem ir zemas algas. Nodokļu slogs pieaugtu tikai labi atalgotajam personālam, bet tas tik un tā būtu finansiāli izdevīgi.

12. Taisnīgāka nodokļu politika veicinātu nodokļu nomaksu, jo maznodrošinātākajai sabiedrības daļai palielinoties reālajiem ienākumiem, palielinātos pirkjspēja un līdz ar to tas ir labvēlīgi ekonomikai.
13. Latvijas nodokļu sistēmas likmes atrodas starpposmā starp augstākām un zemākām nodokļu likmēm, bet tai pašā laikā Latvijas nodokļu sistēmā var konstatēt vairākus trūkumus:
  - pārāk bieži vērojami grozījumi un labojumi nodokļu likumos, kas nesekmē investīciju ieplūšanu Latvijā,
  - ir ļoti mainīgs un nereti diskriminējošs nodokļu aprēķināšanas un samaksas mehānisms,
  - neefektīva atvieglojumu sistēma,
  - liela ēnu ekonomikas daļa, kas būtiski samazina nodokļu iekasēšanu pilnā apjomā,
  - Latvijas nodokļu likumi nosaka ļoti zemu neapliekamo minimumu.
14. Latvijā nodokļu slogs ir daudzveidīgs un samērā smags, to raksturo nodokļu ieņēmumu īpatsvars IKP, kas pagaidām ir 30 – 35% robežās.
15. Šobrīd sabiedrībā valda izteikta situācija, kad iedzīvotāji cenšas izvairīties no nodokļu maksāšanas. Tas skaidrojams ar to, ka valsts līdzekļi netiek atbildīgi un efektīvi izmantoti, nodokļu nomaksa ir sarežģīta un iedzīvotājiem nav pārlicības, ka viņu samaksātie nodokļi tiek izlietoti valsts interesēs.
16. Latvijas nodokļu sistēmai vēl ir jāpilnveidojas, lai sasniegtu Eiropas Savienības dalībvalstu līmeni.
17. Kopumā jāsecina, ka nodokļu politika ir pamatakmens valsts finanšu politikā un bez rūpīgas apstākļu analīzes tā nebūs efektīva.

Autors no izdarītajiem secinājumiem dod sekojošus priekšlikumus:

1. Latvijas Finanšu Ministrijai būtu jāievieš elastīgāka un stimulējošāka sodu sistēma, nosakot optimālākus soda naudas apmērus, kas būtu adekvāti konkrētajiem nodokļu likumu pārkāpumiem, kā arī vienkāršu un izprotamu nokavētajiem nodokļu maksājumiem piemērojamās nokavējuma naudas aprēķināšanas kārtību.

2. Tā kā likums “ Par nodokļiem un nodevām”, kurš ir vispārīgais jeb “ jumta” likums un nosaka vispārīgos nodokļu sistēmas piemērošanas principus, attiecības starp nodokļu maksātāju un nodokļu administrāciju, ir pieņemts 1995.gadā un turpmākajā laika periodā ir ticis daudzkārt būtiski grozīts, Latvijas Saeimai ir nepieciešams izveidot jaunu likumu, kurā būtu precīzi, skaidri un saprotami definēta nodokļu un nodevu sistēmas būtība. Likuma jaunā redakcija par nodokļiem un nodevām tiktu izstrādāta atbilstoši Eiropas Savienības prasībām un strukturēta atbilstoši nodokļu administrēšanas vajadzībām.

Likumā varētu būt iekļaujamas normas, kas garantē nodokļu un nodevu maksātāju tiesību nodrošināšanu un aizsardzību, reglamentē nodokļu maksātāju pārstāvniecību tiesiskajās attiecībās, kas izriet no nodokļu normatīvajiem aktiem. Tāpat varētu paredzēt valsts iestāžu informācijas apmaiņu un pienākumus nodokļu maksātāju reģistrācijas nodrošināšanai, definēt un aprakstīt nodokļu kontroles veidus un kontroles procedūras, kā arī pilnveidot normas, kas nosaka nodokļu maksātāju atbildību par likumu un ar to saistīto normatīvo aktu pārkāpumiem.

3. LR Saeimai būtu jāveic grozījumi likumā “ Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”, proti, Latvijā vajadzētu pielietot vertikālā nevis horizontālā taisnīguma principu. Pēc autora domām ir netaisnīgi visiem iedzīvotājiem uzlikt vienādu iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi, jo Latvijā ir pietiekoši daudz cilvēki ar zemu ienākuma līmeni, ņemot vērā ka šāda prakse tiek pielietota lielā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu.
4. Finanšu Ministrijai jāpalielina ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamo minimumu.

Nodokļa likme alum ES dalībvalstīs

	Standarta likme Alum	
	0.748 RUE par 100 l	1.87 EUR par 100 l/spirta
Beļģija	1,8473	
Bulgārija	0,767	
Čehija	1,164	
Dānija		7,53
Vācija	0,787	
Igaunija		7,22
Grieķija	2,6	
Spānija	<=11°	
	>11°<=15°	
	>15°<=19°	
	>19°	
Francija		7,38
Horvātija		5,23
Īrija		22,55
Itālija	3,04	
Kipra		6
Latvija		3,1
Lietuva		2,71
Luksemburga	0,7933	
Ungārija		5,22
Malta	1,73	
Nīderlande	<7°	
	7°<11°	
	11°<15°	
	>15°	
Austrija	2	
Polija	1,86	
Portugāle	<=7°	>0.5%<=1.2% vol 7.75
	>7° <=11°	
	>11°<=13°	
	>13°<=15°	
	>15°	
Rumānija	0,884	
Slovēnija		12,1
Slovākija		3,587
Somija		32,05
Zviedrija		21,33
Lielbritānija		24,08

Nodokļa likme vīniem ES dalībvalstīs

	Standarta likme		
	Nedzirkstošie vīni	Dzirkstošie vīni	
	par 100l produkta	par 100l produkta	
Beļģija	57,24	0	
Bulgārija	0	0	
Čehija	0	0	
Dānija	6% - 15% vol	155,97	200,98
	15% - 22% vol	208,90	253,91
Vācija	0	136	
Igaunija	97,37	97,37	
Grieķija	0	0	
Spānija	0	0	
Francija	3,75	9,29	
Horvātija	0	0	
Īrija	>5.5% <=15% vol	424.84	>5.5% vol
	>15% vol	616.45	
Itālija	0	0	
Kipra	0	0	
Latvija	64,03	64,03	
Lietuva	65,16	65,16	
Luksemburga	0	0	
Ungārija	0	53,05	
Malta	200	200	
Nīderlande	88,36	254,41	
Austrija	0	0	
Polija	37,79	37,79	
Portugāle	0	0	
Rumānija	0	0	
Slovēnija	0	0	
Slovākija	0	0	
Somija	339	339	
Zviedrija	276,8	276,8	
Lielbritānija	351,21	449,85	

Nodokļa likme starpproduktiem ES dalībvalstīs

	Likme par 100 l produkta Starpproduktiem	
Beļģija		120,52
Bulgārija		46,01
Čehija		85,08
Dānija	nedzirkstošie 15% - 22%	208.90
	dzirkstošie 15% - 22%	253.91
Vācija		153
Igaunija		207,93
Grieķija		102
Spānija		61,08
Francija		187,66
Horvātija	<15%	65.42
	>15% - 22%	104.68
Īrija	nedzirkstošie >15%	616.45
	dzirkstošie	849.68
Itālija		88,67
Kipra		45
Latvija		99,6
Lietuva		115,85
Luksemburga		66,93
Ungārija		82,24
Malta		150
Nīderlande	nedzirkstošie 15% - 22%	149.29
	dzirkstošie 15% - 22%	254.41
Austrija	nedzirkstošie	80.00
	dzirkstošie	100.00
Polija		76,05
Portugāle		70,74
Rumānija		177,3
Slovēnija		132
Slovākija		84,24
Somija		670
Zviedrija		579,33
Lielbritānija		468,22

Nodokļa likme spirtam ES dalībvalstīs

	Likme par 100 l tīra spirta EUR
Beļģija	2124,68
Bulgārija	562,43
Čehija	1036,29
Dānija	2015,13
Vācija	1303
Igaunija	1889
Grieķija	2450
Spānija	913,28
Francija	1730,64
Horvātija	693,49
Īrija	4257
Itālija	1035,52
Kipra	956,82
Latvija	1337,5
Lietuva	1291,71
Luksemburga	1041,15
Ungārija	1074,4
Malta	1350
Nīderlande	1686
Austrija	1200
Polija	1364,1
Portugāle	1289,27
Rumānija	1074,55
Slovēnija	1320
Slovākija	1080
Somija	4555
Zviedrija	5624,86
Lielbritānija	3626,32

Izmantotā literatūra

1. Likums “ Par nodokļiem un nodevām”
2. Latvijas statistikas gada grāmata 2004
3. Autoru kolektīvs ” Ievads ekonomikā” eksperimentālā mācību grāmata RaKa 1998
4. V. Bikse “ Makroekonomikas pamati Rīga 1998.gads
5. G.Gončarovs “ Finansu teorija” Rīga 2000.gads
6. Kodoliņa Ieva “ Nodokļi” Rīga 1998.gads
7. Kodoliņa Ieva “ Nodokļi Latvijā” Rīga 2002.gads
8. G.Lībermanis “ Tirgus ekonomikas pamati un Latvija ceļā uz Eiropas Savienību” II daļa, Kamene 200.gads
9. Lukašina O. “ Nodokļi Latvijā” Merkūrijs LAT, Rīga 2002.gads
10. A.Medne “ Nodokļi Latvijā”, Turība Biznesa Augstskola , 2011.gads
11. M. Pētersone K Ketners “ Eiropas Savienības nodokļu politika”, Rīgas Tehniskā Universitāte, 2014.gads
12. A.Urāns “ Nosokļi, nodevas un muita Latvijā”, Rīga RTu izdevniecība, 2008.gads
13. A.Zvejnieks “ Nodokļi un nodevas” 1998.gads
14. “ Latvijas Vēstnesis” 2004.gada 26.februāris
15. Interneta mājaslapa www.VID.lv
16. Interneta mājaslapa www.worldwide-tax.com
17. Interneta mājaslapa www.saeima.lv
18. Interneta mājaslapa www.csb.gov.lv
19. Interneta mājaslapa www.fm.gov.lv
20. Interneta mājaslapa www.ec.europa.eu
21. Interneta mājaslapa www.likumi.lv
22. VID sniegtā informācija

Anotācija

Patlaban Latvijas nodokļu sistēmu veido 14 nodokļi. Līdz tādai nodokļu sistēmai, kāda ir šobrīd, bija jāveic garš ceļš, jāpārvar dažādas grūtības. Latvijā nodokļi pilda svarīgu lomu. Tie ir līdzekļi, kas palīdz uzturēt mūsu valsti.

Šobrīd spēkā esošā nodokļu sistēma pamatā balstās uz 1995. gadā veiktās nodokļu reformas rezultātā pieņemtajiem nodokļu likumiem, kas turpmākajā laika periodā ir arī būtiski grozīti, vai pieņemti no jauna.

Kā neatņemamu sastāvdaļu nodokļu sistēmas pilnveides procesā jāmin arī nodokļu likumu saskaņošana ar Eiropas savienības prasībām.

Autors darbā ir apskatījis nodokļu sistēmu no teorētiskā apskata, kā arī salīdzinājumu ar dažām no Eiropas Savienības dalībvalstīm.

Šī darba mērķis ir apskatīt nodokļus, to sistēmu. Izpētīt nodokļus Eiropas Savienības dalībvalstīs un salīdzināt tos ar Latvijas nodokļiem. Tā rezultātā atklāt pozitīvos momentus un trūkumus, kā arī izstrādāt priekšlikumus.

Nodokļu vēsture,

Nodokļu veidi,

Nodokļu politika,

Nodokļi Eiropā.

Annotation

Just now Latvian tax system form 14 taxes. Until the tax system what is now, we had made long way, overpass various difficulties. In Latvia tax fill important part. They are resaources, which help subsist our country.

A present tax system basement rests on in 1995. year tax reform result accepted tax laws, who are in firth time period materially changed or accepted by new.

How integral component, in perfection period of tax system, we must notice tax laws coordination with European Union requests.

Author in this work are overhaul tax system of theoretical side and also comparison with some or european union participating counties.

This work point is overhaul taxes, tax system and their clasification. Lightly prospect taxes in European Union participating countries and comarison with Latvian taxes. In result discover positive moments and disadvantages, and manufacture proposition.

Tax History

Tax types

Tax policy

Taxes in Europe.